

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені В. Н. КАРАЗІНА
Навчально-науковий інститут «Каразінська школа бізнесу»
Кафедра управління та адміністрування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

магістра

на тему: «Управління ризиками підприємницької діяльності»

Виконала: студентка 2 курсу, групи П-61,
спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля
та біржова діяльність»
освітньо-професійної програми
«Підприємництво»

Єлизавета ВАСИЛЬЄВА

Керівник: д.е.н., проф. Оксана ПОРТНА

Рецензент: д.е.н., проф. Наталія МАРДУС

Харків – 2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Навчально-науковий інститут «Каразінська школа бізнесу»
Кафедра управління та адміністрування
Рівень вищої освіти (освітньо-кваліфікаційний рівень) магістр
Спеціальність 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
Освітньо - професійна програма «Підприємництво»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

Володимир РОДЧЕНКО

підпис

ім'я, прізвище

“30” червня 2023 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Васильєвій Єлизаветі Олексіївні

(прізвище, ім'я, по батькові студента)

1. Тема роботи Управління ризиками підприємницької діяльності

Керівник роботи: Портна Оксана Валентинівна, д-р екон. наук, професор
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по університету від “20” жовтня 2023 року № 4501-5/3025

2. Строк подання студентом роботи 15 листопада 2023 року

3. Перелік питань, які потрібно розробити

1. Теоретичні аспекти управління підприємницькими ризиками підприємства

2. Механізм управління підприємницькими ризиками на підприємстві та оцінка їх ефективності

3. Удосконалення механізму управління підприємницькими ризиками на підприємстві

Висновки

4. План роботи

№ з/п	Назви етапів роботи
1	Узгодження змісту кваліфікаційної роботи
2	Підготовка першого розділу кваліфікаційної роботи
3	Доопрацювання першого розділу згідно з рекомендаціями науково керівника. Написання другого розділу кваліфікаційної роботи
4	Доопрацювання другого розділу згідно з рекомендаціями науково керівника. Підготовка третього розділу кваліфікаційної роботи
5	Доопрацювання третього розділу згідно з рекомендаціями науково керівника. Підготовка тез доповіді на наукову конференцію, та/або підготовка наукової публікації за темою дослідження
6	Написання вступу, висновків кваліфікаційної роботи. Оформлення списку літератури
7	Подання кваліфікаційної роботи на кафедру управління та адміністрування

5. Дата видачі завдання «30» червня 2023 року

Студент

підпис

Єлизавета ВАСИЛЬЄВА
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Керівник роботи

підпис

Оксана ПОРТНА
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1	7
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКИМИ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВА	7
1.1 Зміст ризиків підприємства.....	7
1.2 Сутність і класифікація ризиків.....	10
1.3 Методи управління підприємницькими ризиками.....	16
Висновки до розділу 1	28
РОЗДІЛ 2	30
МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКИМИ РИЗИКАМИ НА ПРАТ «ЗОЛОТІ ВОРОТА» ТА ОЦІНКА ЇХ ЕФЕКТИВНОСТІ	30
2.1 Загальна характеристика діяльності ПрАТ «Золоті ворота»	30
2.2. Аналіз фінансової і економічної діяльності ПрАТ «Золоті ворота»	32
2.3 Особливості управління ризиками на підприємстві ПрАТ «Золоті ворота».....	53
Висновки до розділу 2	65
РОЗДІЛ 3	66
УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКИМИ РИЗИКАМИ НА ПРАТ «ЗОЛОТІ ВОРОТА»	66
3.1 Шляхи удосконалення механізму управління підприємницькими ризиками на ПрАТ «Золоті ворота».....	66
3.2 Структурно-інформаційна модель системи управління ризиками на ПрАТ «Золоті ворота»	77
Висновки до розділу 3	80
ВИСНОВКИ.....	81
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	84

ВСТУП

В сучасних умовах господарювання, особливо за умов фінансової кризи та соціально-політичної нестабільності, перед вітчизняними підприємствами стоїть складне завдання забезпечення їх сталого та ефективного функціонування. Для вирішення даного завдання підприємствам необхідно докладати значних організаційних зусиль, що супроводжуються фінансовими, матеріальними, моральними та іншими витратами.

За таких умов гостро виділяється проблема відсутності ефективного механізму управління підприємницькими ризиками та забезпечення відповідного рівня їх економічної безпеки. З огляду на це, постає потреба розробки певного механізму, який дозволив би найраціональнішим (з огляду на поставлені підприємством цілі) способом враховувати ризики, при прийнятті та виконанні господарських рішень.

Дослідженням питання ризиків діяльності у підприємницькій діяльності підприємств займається ціла низка провідних вітчизняних та зарубіжних науковців: І. В. Артищук, Г. Л. Бродецкий, Д. А. Гусев, Е. А. Елин, В. М. Гранатуров, М. І. Диба, С. С. Діденко, О. Б. Жихор, Ю. С. Балясна, І.В. Литовченко, С. К. Харічков та інші.

Метою дослідження у роботі являється формування механізму управління підприємницькими ризиками на підприємстві.

Згідно поставленої мети сформовано наступні завдання дослідження у роботі:

- визначити економічний зміст підприємницьких ризиків та їх класифікацію;
- розглянути методи управління підприємницькими ризиками та їх страхування;
- розглянути механізми управління підприємницькими ризиками;

- навести фінансово-економічну характеристику ПрАТ «Золоті ворота»;
- виконати аналіз підприємницьких ризиків у ПрАТ «Золоті ворота»;
- оцінити ефективність механізму управління підприємницькими ризиками у ПрАТ «Золоті ворота»;
- навести шляхи удосконалення механізму управління підприємницькими ризиками на ПрАТ «Золоті ворота»;
- визначити роль хеджування у системі мінімізації фінансових ризиків на ПрАТ «Золоті ворота».

Об'єктом дослідження кваліфікаційної роботи є підприємницькі ризики.

Предметом дослідження – механізм управління підприємницькими ризиками у ПрАТ «Золоті ворота».

Методи дослідження. У процесі написання кваліфікаційної роботи було використано такі методи як системно-структурний для класифікації фінансових ризиків, проблемно-цільовий для визначення сутності підприємницьких ризиків, метод порівняння для виявлення тенденцій зміни величини показників діяльності підприємства, методи аналізу та синтезу та правовий метод, для дослідження нормативно-правової бази фінансових ризиків.

Інформаційна база дослідження. Теоретичну основу дослідження складають наукові публікації та монографічні видання вітчизняних і закордонних учених, нормативно-законодавчі акти України й інших країн, матеріали наукових конференцій і досліджень, звіти та аналітичні матеріали відповідних державних органів, фінансова та статистична звітність підприємства..

Наукова новизна одержаних результатів полягає в розробці напрямів вдосконалення механізму управління підприємницькими ризиками на підприємстві.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКИМИ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Зміст ризиків підприємства

В умовах ринкової економіки неоднозначність тенденцій економічного розвитку і нестабільність механізму ринкового регулювання вимагають від компаній здійснення діяльності, яка пов'язана з подоланням певних невизначеностей. Невизначеність, якою характеризується діяльність сучасних підприємств, або іншими словами, ймовірнісний характер перебігу подій, пов'язаних з функціонуванням ринкових відносин, зумовлює виникнення ризиків, без урахування яких неможливий ефективний розвиток підприємства. Ринкове середовище не тільки вносить в діяльність підприємств елементи невизначеності, а й збільшує можливість настання ризикових ситуацій, які виникають за присутності конкретних умов та обставин.

Відповідно до визначення поняття «підприємництво (підприємницька діяльність)», поданого у ст. 42 Господарського кодексу України, воно є самостійною, ініціативною, систематичною, на власний ризик господарською діяльністю, яка здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) для досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку [16]. Таким чином, у дефініції поняття «підприємництво» зазначено, що воно здійснюється на свій ризик. Тому ризик слід вважати однією з основних ознак підприємництва.

У економічній літературі як безперечний відзначається той факт, що підприємництво нерозривно пов'язане з ризиком. Зокрема, зазначається, що підприємництво за своєю природою є ризиковою діяльністю, оскільки та або

інша дія підприємця містить у собі можливість певних втрат [18, с. 89]. Підприємець свідомо йде на ризик, та не має ніяких гарантій того, що його товар буде куплений, що отримана виручка покриє витрати і принесе йому прибуток. Звичайно, вміння робити точні розрахунки, передбачати ринкову кон'юнктуру знижує ймовірність невдачі, але цілком усунути ризик неможливо [23, с. 68].

Вчені-юристи також відзначають ризиковий характер підприємництва. Так, Лаптев В.В. вважає, що підприємницькій діяльності притаманний ризик. Цим підприємництво відрізняється від господарської діяльності в період планової економіки. Висловлюється також думка, що підприємницький ризик – це могутній стимул до успішної роботи [24, с. 211].

Деякі вчені ототожнюють ризик із самостійною відповідальністю підприємців. На думку Попондопуло В. Ф., підприємницька діяльність – це діяльність на свій ризик і під свою майнову відповідальність. Свобода дій припускає і самостійну відповідальність за результати власних дій, понесення ризику наслідків цих дій [27].

Ризикові ситуації, з яким в процесі своєї діяльності зіштовхуються практично усі підприємства, формують умови для існування і реалізації економічного ризику. На жаль, поки ще далеко не усі вітчизняні підприємці до кінця усвідомили неминучість ризику і важливість його постійного врахування. Відмітимо, що підприємствам необхідно не уникати ризику, а вміти правильно оцінювати його рівень і безпосередньо управляти ним з метою обмеження.

На сучасному етапі розвитку підприємства України працюють в умовах невизначеності та ризику. Ризик супроводжує функціонування всіх суб'єктів ринку, а це дає можливість зробити висновки про те, що без урахування чинників ризиків в підприємницькій діяльності не обійтись.

Одну з перших спроб обґрунтування термінології та висвітлення економічного аспекту теорії ризику здійснив Віллет А. У своїй концепції вчений виходить з того, що термін «ризик» певним чином пов'язаний з

поняттям невизначеності. Невизначеність Віллет А. вбачав у кожній ситуації, у якій абсолютно неможливо уявити процес діяльності та його наслідки, тобто там, де неможливо виявити існування причинно-наслідкового зв'язку між окремими елементами цього процесу [8].

Деякі уточнення у взаємозв'язок між поняттями «ризик» та «невизначеність» вніс Найт Ф. Х. Вчений розрізняє два типи невизначеності:

- 1) невизначеність, що піддається розрахунку;
- 2) невизначеність, що не піддається розрахунку.

Практична різниця між категоріями ризику та невизначеності, на думку Найта Ф. Х., полягає в тому, що «в першому випадку розподіл результатів у групі відомий (за допомогою апріорних розрахунків чи вивчення статистики попереднього досвіду), а у другому ні. Це найчастіше зумовлено неможливістю провести групування випадків, оскільки ситуації, що розглядаються, значною мірою є унікальними» [27]. Іншими словами, Найт Ф. Х. називає ризиком імовірність настання події, визначену за допомогою принаймні одного з трьох вищеназваних методів розрахунку, а невизначеністю – те, що не піддається імовірнісній оцінці у зв'язку з відсутністю прецеденту.

Поняття ризику Ястремський О. І. також виводить безпосередньо з невизначеності. При цьому вчений підкреслює, що поняття невизначеності характеризується множиною значень параметрів, яке у різних джерелах має назву множини станів, випадків, альтернатив, елементарних подій, елементарних випадків, зони невизначеності. На його думку, категорія «невизначеність» визначає об'єктивну неможливість отримати абсолютне знання про внутрішні та зовнішні умови функціонування соціально-економічних систем та неоднозначність їх параметрів [27].

Отже, ризик є об'єктивним елементом у прийнятті будь-якого господарського рішення, так як невизначеність – невід'ємний чинник характеристики ризику.

Розглянувши різні підходи до визначення поняття «ризик», бачимо, що переважна більшість авторів пропонують власні визначення поняття ризику, які суттєво не відповідають змістові цього явища, хоча і доповнюють один одного. Інші акцентують свою увагу тільки на негативних наслідках ризику: імовірності втрат, небезпеці виникнення збитків, настанні несприятливих подій. Тому для того, щоб більш всесторонньо розкрити сутність цього складного явища, необхідно охарактеризувати основні ознаки ризику. Переважна більшість авторів [24, 25, 27] визначають три характерні ознаки ризику:

- суперечливість (конфліктність);
- альтернативність;
- невизначеність.

У зв'язку з вищесказаним ми пропонуємо наступні визначення понять, які виведені на базі накопичених знань у сферах філософії, науки та управління, з урахуванням переваг і недоліків діючих визначень.

Невизначеність – відсутність причинно-наслідкового зв'язку між об'єктивною реальністю та потенційними подіями, при якому неможливо дати оцінку імовірнісного розподілу потенційних подій, визначити можливості. У ситуації невизначеності у суб'єкта не може бути сформовано ставлення до всіх потенційних подій.

Ризик – це вплив невизначеності на потенційні стани об'єкта, при якому можливо дати оцінку імовірнісного розподілу між потенційними станами. У ситуації ризику суб'єкт має небайдуже ставлення до потенційних подій.

1.2 Сутність і класифікація ризиків

Дослідження проблем мінімізації ризиків базується на класифікаційному розподілі їх за певними ознаками. Саме класифікація

ризиків є важливою як у теоретичному, так і практичному сенсі, що пояснюється значимістю процесу систематизації щодо кращого розуміння досліджуваних явищ. Різні дослідники класифікаційного поділу ризиків висувають різну варіативність ознак такого поділу [14, с. 109].

В економічній літературі представлено багато класифікаційних ознак підприємницьких ризиків [22, 33]. Ми розглянемо лише деяку частину ризиків.

За характером участі в ризиковій діяльності:

- чисті ризики (прості або статичні). Ці ризики практичний завжди призводять до певних втрат;
- спекулятивні ризики (умовні або комерційні). Особливість цих ризиків в тому, що вони крім збитків можуть привести організацію до додаткового прибутку. Причиною може служити зміна рівня попиту і пропозиції на ринку.

За наслідками ризики поділяються на:

- допустимий ризик. В цьому випадку величина втрат не перевищує величину передбачуваного прибутку;
- критичний ризик. У цьому випадку величина втрат перевищує величину розмір очікуваного прибутку;
- катастрофічний ризик. При цьому ризику організація втрачає свою платоспроможність, її фінансовий стан стає вкрай вразливим. Величина втрат, понесених при даних ризиках, дорівнює вартості всіх власних коштів підприємства [2].

За особливостями поведінки особи, яка приймає рішення:

- мотивований. Тобто особа, яка приймає рішення, пов'язане з ризиком, робить це навмисно з тією метою мінімізувати наслідки критичної ситуації. Наприклад, під час повені керівник організації змушений йти на ризик, рятуючи своїх працівників та / або обладнання від затоплення;
- невмотивований. В даному випадку особа, приймаючи рішення, пов'язане з невмотивованим ризиком, також усвідомлює це, але не бажає

підкорятися встановленим вимогам. Наприклад, під час пандемії 2021 року співробітники продовольчого магазину, які під час роботи не користувалися індивідуальними засобами захисту, піддавали ризику свого роботодавця (сплата штрафу).

Залежно від області впливу:

- глобальний. Ризик носить в собі відображення на підприємницькій діяльності тієї економічної ситуації, що відбувається в країні, в регіоні або ж в окремій галузі. Наприклад, під час кризи в країні держава вирішила скоротити держзамовлення у стратегічних підприємств;

- локальний. Даний ризик з'являється і поширюється тільки на конкретну організацію.

За тривалістю впливу ризику діляться на:

- короткочасний. Даний вид ризику має вплив на підприємницьку діяльність в певний період часу. Наприклад, неможливість вантажоперевезень ранньою весною у віддалено населені пункти;

- постійний. Має властивість постійного впливу на підприємницьку діяльність, змушуючи організацію підлаштуватися і прийняти ризик. Наприклад, недосконалість правової бази.

Класифікація ризику по сфері виникнення є найбільшою у великій. З підприємницькою діяльністю більшою мірою пов'язані такі види ризиків:

1. Фінансові ризики – пов'язані з неповерненням коштів або їх частини зі сторони клієнтів, позичальників і т. п.

2. Політичні ризики – пов'язані зі зміною позиції державних органів і громадських організацій всіх рівнів.

3. Виробничі (проектні) ризики – пов'язані з діяльністю постачальників або власного персоналу [2].

Таким чином, можна помітити, що класифікувати ризики можна різними ознаками і властивостями. У кожного окремого підприємства буде своя індивідуальна класифікація ризиків в залежності від сфери діяльності. У зв'язку зі сформованою ситуацією в світі, пов'язаною з поширенням

коронавірусною інфекцією COVID-19, практично всі організації піддаються ризику, в тій чи іншій мірі. Даний вид ризику можна характеризувати як Економічний, зовнішній, в більшості випадків чистий, для сфер послуг, наприклад, даний ризик може бути критичним, для продуктових магазинів наслідки можуть бути допустимими (допустимий ризик), обережний або песимістичний, невмотивований, глобальний, некерований.

Даючи оцінку підприємницькому ризику, приймається рішення про здійснення тих чи інших управлінських дій, і їх підсумок може бути як негативний, так і позитивний, коли відзначається різке підвищення прибутку або рентабельності бізнесу. У зв'язку з цим можна виділити кілька ключових функцій підприємницького ризику:

- регулятивну (що дозволяє збалансувати рішення щодо вибору альтернативи);
- аналітичну (створює передумови поглибленого аналізу фінансово-економічної діяльності підприємства);
- інноваційну (стимулюючи пошук нових нестандартних рішень);
- захисну (що дозволяє завчасно підготуватися до небажаного розвитку подій) [29].

Підприємницький ризик являє собою набір ключових особливостей, рис, характерних для цієї категорії (рис. 1.1).

Рисунок 1.1 – Основні риси підприємницького ризику

Джерело: складено автором

Виходячи з рис. 1.1, можна зробити висновок, що ключовими факторами ризику є суперечності суб'єктів господарювання, органів влади, необхідність робити вибір між взаємовиключними рішеннями. Факторами невизначеності є непередбаченість форс-мажорних ситуацій, роль випадку, обмеженість ресурсів, неповна інформованість [14].

Прикладом суперечливості ризику служить, наприклад, введення на підприємстві нової, сучасної системи мотивації, яка дозволить на 20-30% підвищити продуктивність праці. Однак відторгнення колективом нових вимог може призвести до прихованого саботажу, що призведе до зворотного ефекту – зниження продуктивності і, як наслідок, невиконання своїх зобов'язань перед контрагентами.

Альтернативність ризику, як уже зазначено, пов'язана з вибором. Наприклад, вкласти вільні кошти в сторонню організацію в інноваційний проект, який може прогоріти, а може принести дохід в 200-300%.

Невизначеність ризику обумовлена тим, що важко вгадати, в якій області – соціальній, політичній, економічній виникнуть проблеми у підприємства. Наприклад, у 2021 році значного удару по економіці завдала епідемія нового коронавірусу, причому цей ризик навряд чи хтось прораховував заздалегідь. Це яскравий приклад невизначеності підприємницького ризику.

Під ризиком у підприємницькій діяльності слід розуміти події матеріального або фінансового збитку при реалізації різних видів загроз безпеки, які носять ймовірний характер [17].

В даний час єдина класифікація підприємницьких ризиків відсутня. В економіці існують різні класифікації ризиків, що дозволяють зрозуміти економічну сутність ризиків, розробити і застосувати методи аналізу, а також організувати ефективну систему управління ризиками в організації. Найчисленнішою і поширеною групою підприємницьких ризиків є класифікація ризиків за сферою їх виникнення (рис. 1.2).

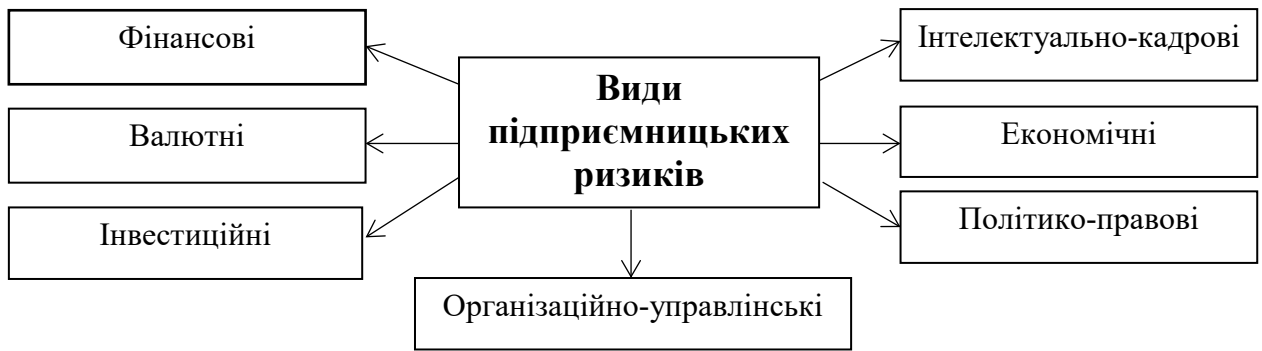

Рисунок 1.2 – Види підприємницьких ризиків

Джерело: складено автором

Фінансовий ризик залежить від джерел коштів і співвідношення цих джерел в балансі підприємства. На нього впливає співвідношення власних і позикових коштів, частки необоротних активів і т. д. Основні ризикові події: неплатоспроможність, неефективне використання фінансових ресурсів, нераціональна структура капіталу та ін.

Валютний ризик притаманний організаціям, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, що проявляється у втраті частини прибутку через вплив обмінного курсу іноземної валюти [3].

Інвестиційний ризик являє собою ризик інвестора в недоотриманні або повній відсутності прибутку на вкладені грошові кошти. Інвестиційний ризик може включати несвоєчасну підготовку інвестиційного проекту, передчасне завершення проекту та інших робіт [15].

Інтелектуально-кадрові ризики господарюючого суб'єкта призводять до порушення стану стабільності персонального складу та планомірного розвитку його якісних характеристик при повній задоволеності кадрових потреб організації [28]. Основні види кадрових загроз:

- 1) внутрішні: демотивація, нераціональна структура персоналу, високий рівень обороту, низька продуктивність праці;
- 2) зовнішні: браконьєрство працівників, зовнішній тиск на працівників, потрапляння працівників у різні форми залежності.

Економічні ризики – це ризики, спричинені несприятливими змінами в економіці підприємства чи країни. Найбільш частими наслідками економічного ризику є зміна ринкової кон'юнктури, збільшення банківської облікової ставки, і, як наслідок, зростання цін [21].

Політико-правові ризики – це ризики, викликані зміною політичної ситуації, що впливає на підприємницьку діяльність (закриття кордонів, заборона вивезення товарів, військові дії на території країни) [5].

Організаційно-управлінські ризики пов'язані з проблемами системи внутрішнього контролю, некоректно сформованими правилами роботи, помилками співробітників.

Аналіз сучасного рівня стану економіки дозволить визначити конкретні причини, що призводять до виникнення підприємницьких ризиків. Таким чином, підприємницький ризик являє собою ймовірність настання несприятливих обставин в процесі ведення фінансового-господарської діяльності, яка виникає під впливом зовнішніх і внутрішніх факторів, що характеризується невизначеністю, і виражається в недосягненні поставлених цілей і завдань, виникненні збитків і втрат.

Відмітимо, що підприємницький ризик впливає як на економічне становище країни в цілому, так і на соціально-політичну ситуацію в країні. Підприємницька діяльність безпосередньо впливає на фінансові, комерційні, кредитні, валютні, виробничі, інноваційні ризики, які можна виділити як складові підприємницького ризику. Отже можна стверджувати, що від мінімізації підприємницьких ризиків на макрорівні та мікрорівні залежить безпека держави та безпека кожного суб'єкта господарювання.

1.3 Методи управління підприємницькими ризиками

У фінансовому менеджменті та ризик-менеджменті ще не до кінця розроблені методи оцінки та управління підприємницьким ризиком, немає

єдиних методичних вказівок щодо запобігання або зменшення цих ризиків. Однак дослідники щорічно публікують свої наукові роботи, пропонуючи різні варіанти методики оцінки підприємницьких ризиків. Такий підхід пояснюється ще тим, що фактори господарської діяльності підприємця різноманітні, також, як і можливі загрози з боку зовнішнього середовища.

Аналіз ризиків являє собою процедуру виявлення факторів ризиків і оцінку значущості даних ризиків, маючи на увазі оцінку і методи зниження значущості даних ризиків, а також пов'язаних з ним негативних наслідків [23].

Методи оцінки підприємницького ризику поділяють за критерієм «кількість / якісна зміна», тому і виділяють відповідно кількісні та якісні методи [14]. Виходячи з цього під оцінкою ризику слід розуміти визначення кількісним або якісним способом величини (або ступеня) ризиків. Якісна оцінка дає можливість визначити ймовірні види ризиків, які впливають на рівень ризиків підприємства при виконанні певного виду діяльності. Кількісний аналіз дозволяє кількісно визначити величину ризиків [33].

Дослідники виділяють кілька основних груп методів, що дозволяють оцінити підприємницький ризик (табл. 1.2).

Таблиця 1.2 – Методи оцінки підприємницьких ризиків

Група методів	Особливості	Види методів, що входять в групу
1	2	3
Методи експертних оцінок	Встановлюється оцінний коефіцієнт ймовірності настання ризику	Метод Дельфі, аналіз сценаріїв, метод статистичних випробувань Монте Карло
Статистичний метод	Потрібен великий обсяг інформації для проведення розрахунків	Розрахунки дисперсії, стандартного відхилення, коефіцієнта варіації, ймовірності
Метод аналогів	Розрахунок ймовірності ризику на основі виявлення подібних проектів	Порівняння ризику з подібними підприємствами
Метод аналізу доцільності витрат	Спрямований на ідентифікацію потенційних зон ризику	Розрахунок чистої приведеної вартості, внутрішньої норми прибутковості, індексу рентабельності інвестицій

Продовження табл. 1.2.

1	2	3
Аналітичний метод	Оптимальне значення точки безбитковості 0,6-0,7	Розрахунок точки безбитковості
Комбіновані методи	Об'єднує різні методи оцінки	Поєднання різних методів
Аналіз фінансової стійкості підприємства та оцінка його платоспроможності	На основі аналізу виділяють: ризик ліквідності, ризик фінансової стійкості, ризик ділової активності, ризик рентабельності активів, ризик платоспроможності, ризик банкрутства	Показники платоспроможності, фінансової стійкості, рентабельності, аналіз активів і пасивів і руху грошових коштів

Джерело: складено автором [1, с. 68]

Завершується оцінка ранжуванням ризику за ступенем значущості. При цьому виділяють чотири зони підприємницьких ризиків, потрапляння в які робить можливим реалізацію різних сценаріїв (рис. 1.3).

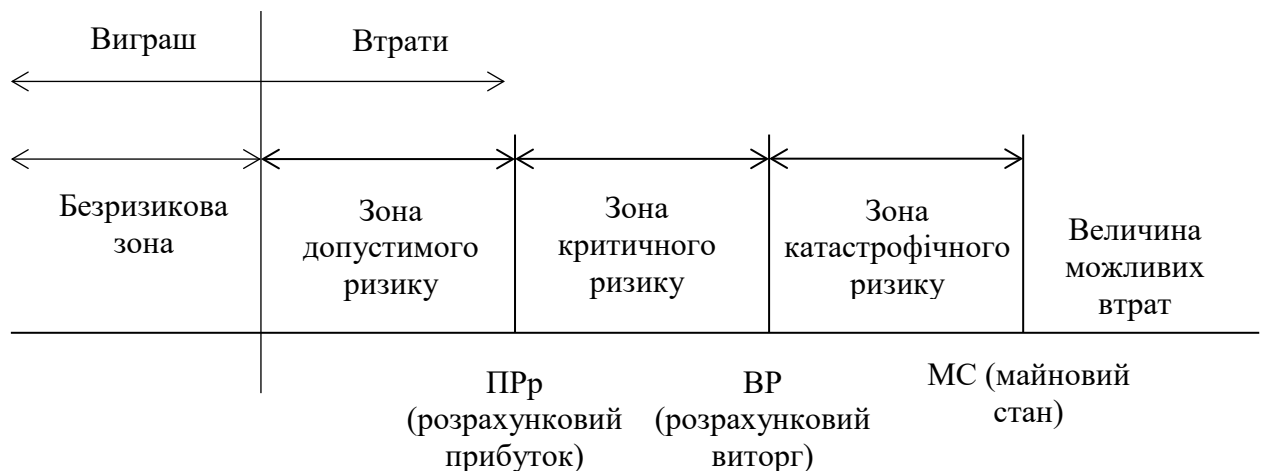

Рисунок 1.3 – Зони підприємницьких ризиків

Джерело: складено автором [18]

IV зона – катастрофічний ризик. Область втрат, яка перевершує критичний рівень, і може досягати рівня рівний майновому станом (МС) підприємця (критичні втрати, здатні збанкрутувати підприємство);

III зона – критичний ризик. Можливість втрат, що перевищують величину очікуваного прибутку, аж до втрат повної розрахункової виручки (ВР) від підприємництва (прибуток і вкладені кошти виявляються меншими можливих збитків);

II зона – допустимий ризик. Зона, де бізнес доцільний з фінансово-економічної точки зору. Межа цієї зони відповідає величині втрат, що дорівнює розрахунковому прибутку (ПРр) підприємницької діяльності;

I зона – безризикова зона. Зона в якій ризикові втрати рівні нулю, або є негативними (наприклад, придбання короткострокових державних облігацій).

Ефективна оцінка системи ризиків дозволяє своєчасно розрахувати імовірність виникнення ризику, а в разі виникнення ризикової ситуації, підприємець зможе прийняти ряд превентивних заходів для оптимізації для стабілізації існуючих обставин, мінімізуючи ймовірність несприятливого результату.

Якщо ми перейдемо до структури системи управління підприємницькими ризиками, то ми визначимо кілька підсистем, які є частиною іншої системи і здатні виконувати відносно незалежні функції, які мають підцілі, спрямовані на досягнення спільної мети системи. Як правило, основними підсистемами вважаються: вид ризику (згідно класифікації за напрямками схильності до ризику); фактори впливу ризику (в цілому вони характеризують обставини зовнішнього і внутрішнього середовища); причини ризику (відображають конкретні дії); інформація, необхідна для зниження впливу ризику (включаючи нормативні та законодавчі документи, ринкові умови); заходи щодо зниження негативного впливу ризику (з урахуванням можливостей, передбачених законодавством і сучасним апаратом управління ризиками організації) [17].

Дослідники пропонують алгоритм аналізу підприємницького ринку підприємства (рис. 1.4).

Рисунок 1.4 – Основні етапи проведення аналізу підприємницьких ризиків на підприємстві

Джерело: складено автором на основі [5]

Схема проведення аналізу ризику включає наступні етапи:

- загальний аналіз фінансово-економічних показників підприємства та виявлення слабких сторін бізнесу і загроз з боку зовнішнього середовища, які створюють ризикові ситуації;
- виділення видів ризиків;
- оцінка конкретного виду ризику шляхом визначення фінансової спроможності (ліквідності), а також (при вкладенні коштів) – визначення економічної ефективності вкладень фінансових коштів;
- оцінка ймовірності банкрутства підприємства;
- ранжування ризиків за ступенем небезпеки;
- розробка заходів щодо зниження ризику.

Отже, найбільш поширені методики оцінки ризику – це статистичний метод, метод доцільності витрат, експертних оцінок, розрахунково-аналітичний, метод аналогій. Статистичний метод є проблематичним через вимоги до великої кількості даних, але він найточніший. Найбільш простий

метод експертних оцінок, проблема – наявність кваліфікованих експертів. Найпростішим для підприємства є розрахунково-аналітичний метод; він передбачає кількісну оцінку рівня фінансових ризиків за індикаторами фінансового стану – коефіцієнтами ліквідності, платоспроможності, коефіцієнтами Альтмана, Таффлера.

Щоб підвищити ефективність діяльності підприємства в умовах невизначеності, необхідно застосовувати механізми управління підприємницькими ризиками. Проблема управління ризиками на сучасному етапі розвитку є однією з найбільш гострих для керівників організації в процесі прийняття управлінських рішень. На кожному етапі життєвого циклу організація стикається з ризиками, наділяються тим чи іншим ступенем небезпеки (низький до катастрофічний).

Управління ризиками як процес вибору нових напрямків діяльності, розподілу ресурсів, рівнів ризикованості в економічній діяльності виступає невід'ємною частиною єдиного процесу підвищення конкурентоспроможності і прибутковості організації.

У сучасних реаліях управління ризиками – відповідальність на всіх рівнях прийняття рішень. Ключовим завданням керівників організації є розробка і реалізація заходів щодо підвищення ефективності організації при сформованих негативних наслідках, зниження фінансових втрат і підвищенню фінансового результату.

В економічній літературі з питань управління ризиками зазначається, що якісний аналіз передує кількісному, тобто результати, отримані на етапі виявлення ризиків, є вихідною інформацією для здійснення кількісного аналізу [19, с. 150].

Кількісний аналіз здійснюється з метою отримання числового вираження ризиків та встановлення імовірності прояву ризиків та можливих втрат. Для цього формується набір сценаріїв розвитку з можливістю побудови для окремих ризиків ймовірності виникнення втрат та прогнозування їх розмірів.

Порівняльний аналіз основних методів кількісного аналізу ризиків науково обґрунтовано у С. М. Клименко та О. С. Дуброва [27] та багатьох дисертаційних роботах за останні роки. Для наочності представимо у табл. 1.2 характеристику основних методів якісної та кількісної оцінки ризиків підприємства.

Таблиця 1.2 – Характеристика методів кількісної оцінки ризиків

Методи кількісної оцінки ризику	Сутність	Переваги методу	Недоліки методу
1	2	3	4
Статистичний метод	Базується на теорії ймовірності розподілу випадкових величин	Найбільш повна та достовірна інформація про рівень ризиків	Складність розрахунку, наявність достатньо великого обсягу статистичної інформації
Аналітичний метод	Використовуються такі показники, як період окупності, норма прибутковості, індекс рентабельності. Порівнюючи значення перерахованих показників альтернативних проектів, визначають їхній ступінь ризику	Дають змогу ідентифікувати головні ризики, які впливають на діяльність підприємства та пошук шляхів зниження їх впливу	Складність розрахунку
Експертний метод	Базується на опитуванні кваліфікованих спеціалістів з подальшою обробкою результатів	Можливість оцінки ризиків, що не піддаються аналізу іншими методами, простота застосування	Суб'єктивний характер
Метод доцільності витрат	Витрати за конкретним напрямом не мають однакового ступеня ризику. Стан за кожним напрямом витрат розподіляється на зони загальних втрат, де конкретні втрати не досягають меж встановленого ступеня ризику	Співставляються витрати та ідентифікується найбільший ризик, в залежності від втрат які очікуються	Не враховується вплив окремих ризиків

Продовження табл. 1.2

1	2	3	4
Метод аналогів	Базується на порівнянні з аналогічними багаторазово здійсненими операціями	Використання досвіду попередників	Неврахування фактору часу, необхідність повної та достовірної інформації
Рейтинговий метод	На основі звітності розраховуються основні фінансові показники та робиться їх ранжирування за певною шкалою	Простота розрахунків, можливість обробки великого обсягу інформації	Можливість неправильного вибору еталону
Метод дерева рішень	У процесі підготовки рішення виділяються різні його варіанти, що можуть бути прийняті, а також для кожного варіанту – ситуації, які можуть наступати	Пошук можливих сценаріїв розвитку подій, наочність	Можливість неправильного вибору сценарію розвитку подій, необхідність повної та достовірної інформації
Метод оцінки ризику Шарпе	Наявність статистичних даних про ймовірнісну величину прибутку	Простота розрахунку, оцінка в умовах обмеженості інформації з урахуванням індивідуальних особливостей певної ситуації	Можливість використання тільки у дуже малій галузі економічних рішень
Нормативний метод	Базується на використанні системи фінансових коефіцієнтів (ліквідності, автономії, покриття та ін.)	Легкість розрахунків, максимальна точність в розрахунках	Не дає можливості врахувати всю індивідуальність конкретної ситуації
Метод аналізу чутливості (критичних значень)	Полягає у виявленні чутливості оціночних показників проекту до зміни значень вхідних величин	Можна встановити діапазон припустимих змін вхідних величин (запас міцності)	Не дозволяє визначити позитивний чи негативний діапазон припустимих змін

В даний час, багато українських підприємств вже знаходяться на початковому етапі розвитку системи управління ризиками, що є позитивною тенденцією. Всі перераховані вище методи та інструменти управління ризиком підприємств, в кінцевому рахунку, дозволяють домогтися зменшення його рівня. Деякі з них припускають зниження ризику в довгостроковій перспективі, решта – негайно. Велика частина інструментів управління ризиків безпосередньо впливає на величину і ймовірність

реалізації ризику, інша передбачає заходи опосередкованого (непрямого) впливу [21].

Слід зазначити, що методи та інструменти, що використовуються при управлінні ризиками, мають неоднакову ефективність. У зв'язку з цим, на практиці застосовуються їх різні поєднання, які припускають розумне співвідношення між граничними витратами і можливою вигодою.

Щоб розробити ефективний підхід до управління ризиками підприємства, завдання мають бути чітко визначені. Основними завданнями системи управління ризиками підприємства, в тому числі управління ризиками похідних фінансових інструментів, є:

- Врахувати рівень ризику, з яким стикається банк, і створити ефективну систему підтримки прийняття управлінських рішень;
- Забезпечувати відповідність операцій з похідними фінансовими інструментами політикам, процедурам і правилам, встановленим банком;
- Забезпечення фінансової стійкості підприємств у разі криз ринку деривативів та системних криз;
- Оптимізувати очікувані прибутки і збитки від експлуатації похідних фінансових інструментів і знизити рівень неочікуваних збитків;
- Прогнозувати ситуацію напередодні корпоративної кризи з метою оперативного виявлення ознак кризи, визначення ефективних інструментів і методів управління ризиком деривативів і зменшення його впливу на фінансову діяльність підприємства;
- Визначити причини бізнес-ризиків і збитків і знайти шляхи мінімізації та усунення ризиків [19, стор. 14].

Коли підприємство веде бізнес із похідними фінансовими інструментами, воно реалізує завдання методів управління ризиками, задовольняючи вимоги серії функцій управління ризиками. Вважаємо, що необхідно розробити методи, що враховують вимоги наступних загальних функцій: прогнозування, планування, організації, нагляду, координації, обліку та контролю.

Функція прогнозування. Потреба в прогнозуванні виникає із самої природи управління ризиками, оскільки воно має вирішувати повсякденні завдання та перспективні проблеми, які виникають у діяльності персоналу банку та його технічних процедурах та обладнанні.

Прогнозна функція – це науковий прогноз і системне дослідження стану, структури, динаміки та перспектив управлінських явищ і процесів, властивих дисципліні ризик-менеджмент.

Функції планування розташовані на різних рівнях ієрархії системи управління ризиками. Він включає визначення цілей, напрямків, завдань, засобів реалізації окремих процесів, формулювання заходів для досягнення цілей – оперативне виявлення ризиків на ринку деривативів та вжиття превентивних заходів.

Функції цієї організації передбачають створення організаційних механізмів та ефективних методів управління ризиками в деривативному бізнесі. Метою цієї функції є формування керуючої та керованої підсистем, а також зв'язків і відносин між ними.

Роль нагляду полягає в досягненні необхідного порядку та мінімізації можливих втрат від ризику, коли банки використовують фінансові деривативи для ведення бізнесу в умовах сталого розвитку, невизначеності та кризи. Безпосередньо керувати поведінкою суб'єктів в об'єкті управління за допомогою нормативних актів Об'єкти (похідні фінансові інструменти та пов'язані з ними операційні ризики).

Функції координації забезпечують координацію функцій підсистеми управління. Завдяки координації не тільки одностайно узгоджуються дії менеджерів всередині ланцюга управління, але й дії менеджерів в інших структурах управління, що пов'язано з можливістю виникнення ризиків від операцій з деривативами.

Наступним елементом підходу до управління ризиками підприємства є принципи. Зазначимо, що у сучасних дослідників немає єдиного підходу до визначення цих принципів. Вважаємо, що система управління ризиками має

базуватися на принципах, визначених Базельським комітетом [21], серед яких основними є:

- відповідальність керівництва компанії за впровадження системи управління ризиками деривативів та їх своєчасну та кількісну ідентифікацію;
- Постійні процеси управління ризиками та контролю існуючих видів похідних фінансових інструментів і запланованих похідних фінансових інструментів;
- Постійний моніторинг рівня ризику підприємства через похідні фінансові інструменти [28, стор. 14].

Важливою складовою управлінського підходу є оцінка окремих ризиків і загальна оцінка потенційних збитків, для чого банк повинен мати достатній власний капітал.

У практиці оцінки ризиків підприємства існує багато методів, які можна підсумувати наступним чином:

- Методи, засновані на експертному судженні (аналіз сценаріїв, причинно-наслідкова модель, багатofакторна модель, нечітка логіка, байєсова мережа, метод ваги точки);
- Статистичні методи, засновані на статистичному аналізі фактичних розподілів збитків, дозволяють прогнозувати потенційні майбутні збитки [30, с.14].

На основі перших двох етапів - виявлення та оцінки існуючих ризиків - вживається низка заходів, спрямованих на зменшення ймовірності виникнення подій або вплив на ситуації, які можуть призвести до операційних втрат, та/або зменшення (обмеження)) має визначити масштаб потенційних операційних збитків. Слід зазначити, що Базельський комітет з корпоративного нагляду надає наступні методології оцінки ризиків, згруповані за складністю впровадження:

- Основні індикативні методи, які вважаються основними та базуються на розподілі факторів ризику на момент використання Єдиний індикатор є орієнтовним індикатором для всього «спектру дій» ризику

(загальнокорпоративна діяльність). Для цього показника рекомендується використовувати показник валового прибутку, а ризик розраховується на основі відсотка показника середнього валового доходу за останні три роки (15%);

- Стандартизований метод, який відрізняється від методу базових індикаторів тим, що розбиває діяльність підприємства на певну кількість стандартизованих бізнес-напрямків, для кожного з яких визначається показник як приблизний показник рівня ризику в кожному бізнес-напрямку. підприємство та визначити коефіцієнт для розрахунку резервів операційного ризику (за сферами діяльності – у нашому досліджуваному випадку – операції з ПФУ, вказаний коефіцієнт становить 18%);

- Внутрішні методи вимірювання ризику, або «просунуті» методи, засновані на власних моделях оцінки ризику, які базуються на внутрішній оцінці потенційних втрат [33, С. 17].

Варто зазначити, що при побудові вітчизняних систем оцінки ризиків підприємства необхідно враховувати рекомендації Базельського комітету.

Наступним елементом підходу до управління ризиками фінансових деривативів є визначення ефективності використовуваних систем прийняття управлінських рішень. Щоб вирішити цю проблему, використовуйте:

- Порівняння основних показників показників ризику в цьому періоді з показниками в попередньому періоді, чи відповідають вони встановленим межам (гранично допустимим значенням);

- Оцінити кількісні наслідки реалізації ризику (кількість подій і розмір витрат);

- Оцінка якості виконання обраних заходів (фактично реалізованих або тільки оголошених) і якості превентивних заходів з управління ризиками [49, С. 14].

Таким чином, управління ризиками є важливою частиною загального управління ризиками підприємства, і необхідно розкрити визначення, класифікацію та повний перелік ринкових ризиків похідних фінансових

інструментів у відповідних загальних документах. На рівні функціонального відділу зазначені показники мають бути відображені у визначенні технічних карт бізнес-процесів, форм звітності тощо. Керівництво підприємства повинно сформулювати та впровадити структуру управління операційним ризиком та визначити рівень відповідальності.

На підставі вищесказаного можна зробити висновок, що система управління ризиками на підприємстві повинна бути стійкою до постійних змін, а також бути побудованою з урахуванням безлічі зовнішніх і внутрішніх факторів.

Висновки до розділу 1

Аналізуючи тему змісту, сутності та класифікації ризиків підприємства, а також методів управління підприємницькими ризиками, стає очевидним, що ризики є неот'ємною складовою будь-якої діяльності. Зміст ризиків полягає в можливості виникнення небажаних подій та обставин, що можуть впливати на фінансове становище та репутацію підприємства.

Сутність ризиків для підприємства визначається їхнім потенційно негативним впливом на стратегічні цілі та конкурентоспроможність. Важливим елементом є розрізнення ризиків на внутрішні та зовнішні, враховуючи їхні джерела та вплив на операції підприємства.

Класифікація ризиків є важливим інструментом для систематизації та аналізу можливих загроз. Залежно від джерела, типу та інших критеріїв, підприємство може ефективно визначати пріоритети управління ризиками та розробляти стратегії мінімізації їхнього впливу.

Методи управління підприємницькими ризиками, такі як уникнення, перенесення, зменшення та прийняття ризиків, є критичними для забезпечення стійкості та конкурентоспроможності. Враховуючи динаміку бізнес-середовища, ефективне управління ризиками включає в себе також

стратегії запобігання кризовим ситуаціям та гнучкість у адаптації до нових умов.

Зрозуміло, що управління ризиками визначає успіх підприємства в умовах невизначеності та змін. Забезпечення стійкості, адаптація до внутрішніх та зовнішніх факторів, а також розробка ефективних стратегій управління ризиками є вирішальними для досягнення сталого розвитку та утримання конкурентоспроможності підприємства на ринку.

РОЗДІЛ 2

МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКИМИ РИЗИКАМИ НА ПРАТ «ЗОЛОТІ ВОРОТА» ТА ОЦІНКА ЇХ ЕФЕКТИВНОСТІ

2.1 Загальна характеристика діяльності ПрАТ «Золоті ворота»

Компанія ZV Development почалася у 1989-му. ПрАТ «Золоті ворота» стала піонерами котеджного будівництва і створили три котеджних містечка у Києві та передмісті. Метою ПрАТ «Золоті ворота» була і залишається — творити круті середовища, життя в яких надихає на розвиток і звершення.

Сьогодні ПрАТ «Золоті ворота» — це унікальні продукти для середнього класу. ПрАТ «Золоті ворота» орієнтується на тих, хто цінує сутність, а не форму, надає перевагу розумному споживанню замість розкоші та відповідально ставиться до себе, свого оточення й світу. Тому в проектах екологічні матеріали, енергоефективні технології, інженерні новації і кльові споживацькі фішки для комфортного життя у задоволення.

У табл. 2.1 наведено основну інформацію про ПрАТ «Золоті ворота».

Таблиця 2.1– Інформація про ПрАТ «Золоті ворота»

Юридична адреса	02166, м. Київ, просп. Лісовий, 25
Фактична адреса	02094, м. Київ, вул. Магнітогорська, 1
Телефон	0444999000
Сайт	http://www.zv.com.ua/
Галузь	Будівництво будівель
Код ЄДРПОУ	02016241
Керівник	Самусєв Сергій Володимирович

Джерело: складено за даними сайту підприємства

Відзначимо інформацію про основні види діяльності підприємства:

1. 41.20 — Будівництво житлових і нежитлових будівель.

2. 16.29 — Виробництво інших виробів з деревини; виготовлення виробів з корка, соломки та рослинних матеріалів для плетіння.
3. 43.21 — Електромонтажні роботи.
4. 43.22 — Монтаж водопровідних мереж, систем опалення та кондиціонування.
5. 46.90 — Неспеціалізована оптова торгівля.
6. 71.12 — Діяльність у сфері інжинірингу, геології та геодезії, надання послуг технічного консультування в цих сферах .

У табл. 2.2 наведено історичні етапи розвитку ПрАТ «Золоті ворота».

Таблиця 2.2 – Історичні етапи розвитку ПрАТ «Золоті ворота»

Рік	Характеристика
1989 р.	Реєстрація фірми «Золоті ворота»
1992 р.	Стартували будівельні роботи по формуванню котеджного містечка «Золоті ворота» в Козині. Розпочато будівництво котеджного містечка «Альпійка»
2004 р.	Розпочато будівництво котеджного містечка «Коник»
2016 р.	У даний період відбувся ребрединг компанії: «Золоті ворота» тепер стали ZV. Зміст Всередині
2021 р.	Було розпочато продаж будинків-квартир QDRO-terraced house, які являються енергоефективними

Джерело: складено за даними сайту підприємства

У табл. 2.3 виконаємо аналіз основних показників діяльності ПрАТ «Золоті ворота» протягом 2021-2022 рр.

Таблиця 2.3 – Аналіз основних фінансово-економічних показників діяльності ПрАТ «Золоті ворота» протягом 2021-2022 рр.

Показники	2021 р.	2022 р.	Відхилення	
			Абсолютне	Відносне %
1	2	3	4	5
Необоротні активи	13700,7	13683,2	-17,5	-0,13
Оборотні активи	15270,5	13508,5	-1762	-11,54
Власний капітал	151652,2	148025,7	-3626,5	-2,39
Довгострокові зобов'язання і забезпечення	88334,2	85699,6	-2634,6	-2,98
Поточні зобов'язання і забезпечення	91251,1	88512,6	-2738,5	-3,00
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,52	0,53	0,01	2,63
Середня кількість працівників	52	34	-18	-34,62

Продовження табл.2.3.

1	2	3	4	5
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2805,1	547,1	-2258	-80,50
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	1763	242,3	-1520,7	-86,26
Чистий прибуток (збиток)	-25469	-2167,6	23301,4	-91,49

Джерело: складено за даними фінансової звітності

Так, дані табл. 2.3 свідчать про зниження суми необоротних активів на 17,5 тис. грн. або на 0,13%, оборотних активів на 1762 тис. грн. або на 11,54%, власного капіталу – на 3626,5 тис. грн., довгострокових зобов'язань на 2634,6 тис. грн. або на 2,98%, поточних зобов'язань – на 2738,5 тис. грн. або на 3%, що являється негативним моментом у діяльності підприємства. Окрім цього спостерігаємо зростання зношеності основних засобів, про що свідчить зростання коефіцієнту зношеності у 2022 р. на 0,01 пункти або на 2,63%. Спостерігаємо у 2022 р. зниження середньої кількості працівників на 18 осіб або на 34,62%. Підприємство отримало чистий збиток протягом 2021-2022рр., але відбулась позитивна зміна – зниження суми збитку на 23301,4 тис. грн. або на 91,49%.

2.2. Аналіз фінансової і економічної діяльності ПрАТ «Золоті ворота»

Забезпеченість фінансовими ресурсами в межах розрахункової потреби та їх раціональне використання створюють широкі можливості для подальшого поліпшення виробничих показників, підвищення ефективності застосування засобів та предметів праці, робочої сили, сучасних інформаційних технологій.

У табл. 2.4 виконаємо аналіз динаміки та складу активів ПрАТ «Золоті ворота» протягом 2021-2022 рр.

Таблиця 2.4 – Аналіз структури і динаміки активів ПрАТ «Золоті ворота» протягом 2021-2022 рр.

Показники	на 31.12.2021		На 31.12.2022		Відхилення	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	Абсолютне	Відносне %
Необоротні активи	13700,7	47,3	13683,2	50,3	-17,5	-0,1
Оборотні активи	15270,5	52,7	13508,5	49,7	-1762	-11,5
Усього активів	28971,2	100	27191,7	100	-1779,5	-6,1

Джерело: складено за даними фінансової звітності

Дані табл. 2.4 дозволили оцінити динаміку та структуру активів ПрАТ «Золоті ворота». Так, у 2022 р., порівняно з 2021 р. відбулось зниження загальної суми активів на 1779,5 тис. грн. або на 6,1%, що пояснюється тим, що підприємство згорнуло свою діяльність. На формування даної зміни вплинуло зниження величини необоротних активів на 17,5 тис. грн. або на 0,1% та суми оборотних активів на 1762 тис. грн. або на 11,5%.

На рис. 2.1 зображено графічну ілюстрацію зміни основних складових активів ПрАТ «Золоті ворота» протягом 2021-2022рр.

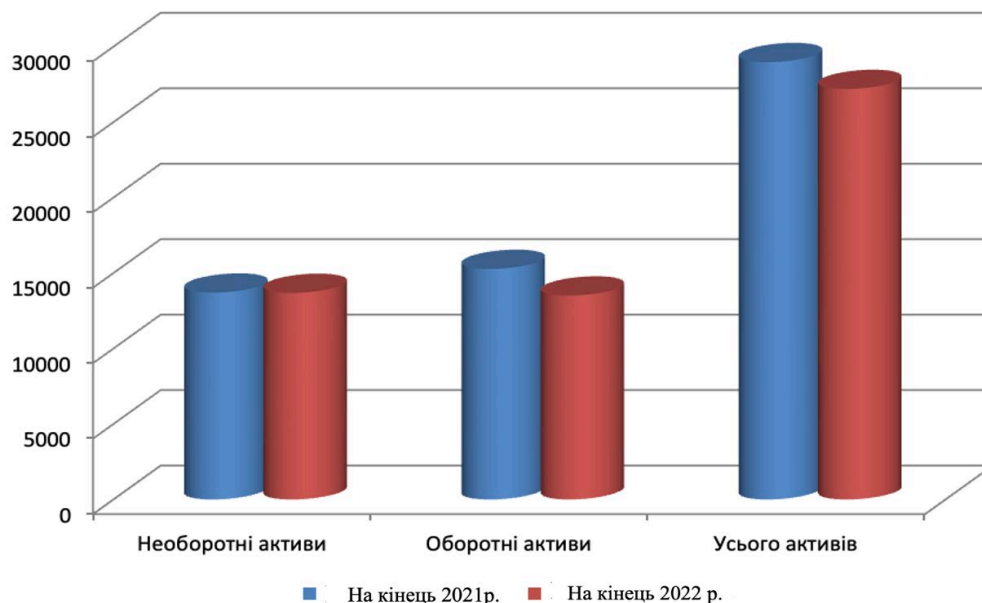

Рисунок 2.1 – Графічна ілюстрація зміни величини основних складових активів ПрАТ «Золоті ворота» протягом 2021-2022 рр.

Аналіз структури активів ПрАТ «Золоті ворота» свідчить про те, що найбільшу частку у ній у 2021 р. займають оборотні активи – 52,7%, тоді як у 2022 р. – необоротні активи – 50,3%. На рис. 2.2 графічно відобразимо структуру активів ПрАТ «Золоті ворота» у 2021 р. та на рис. 2.3 – у 2022 р.

Рисунок 2.2 – Структура активів ПрАТ «Золоті ворота» у 2021 р., %

Рисунок 2.3 – Структура активів ПрАТ «Золоті ворота» у 2022 р. тис. грн., %

У табл. 2.5 виконаємо аналіз динаміки та складу необоротних активів ПрАТ «Золоті ворота» протягом 2021-2022 рр.

Таблиця 2.5 – Аналіз структури і динаміки необоротних активів ПрАТ «Золоті ворота» протягом 2021-2022 рр.

Показники	на 31.12.2021		На 31.12.2022		Відхилення	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	Абсолютне	Відносне %
Необоротні активи, в т.ч.	13700,7	100	13683,2	100	-17,5	-0,1
Незавершені капітальні інвестиції	783,6	5,72	783,6	5,73	0	0,0
Основні засоби	1321,7	9,65	1304,2	9,53	-17,5	-1,3
Інші необоротні активи	11595,4	84,63	11595,4	84,74	0	0,0

Джерело: складено за даними фінансової звітності

Дані табл. 2.5 дозволили оцінити динаміку та структуру необоротних активів ПрАТ «Золоті ворота». Так, на зниження загальної суми необоротних активів (на 17,5 тис. грн. або на 0,1%) вплинуло зниження суми вартості основних засобів на 17,5 тис. грн. або на 1,3%. Відмітимо про те, що сума незавершених капітальних інвестицій та інших необоротних активів не змінилась.

Цей аналіз вказує на загальну стабільність та обмежені зміни в структурі необоротних активів протягом року. Загальна тенденція показує невелике зменшення необоротних активів, особливо основних засобів, проте структура залишається стабільною. Незначні зміни свідчать про консервативний характер діяльності компанії, але важливо враховувати динаміку ринку та можливі стратегічні перетворення для забезпечення довгострокового успіху.

На рис. 2.4 відображено графічну ілюстрацію зміни структурних елементів необоротних активів ПрАТ «Золоті ворота» протягом 2021-2022 рр.

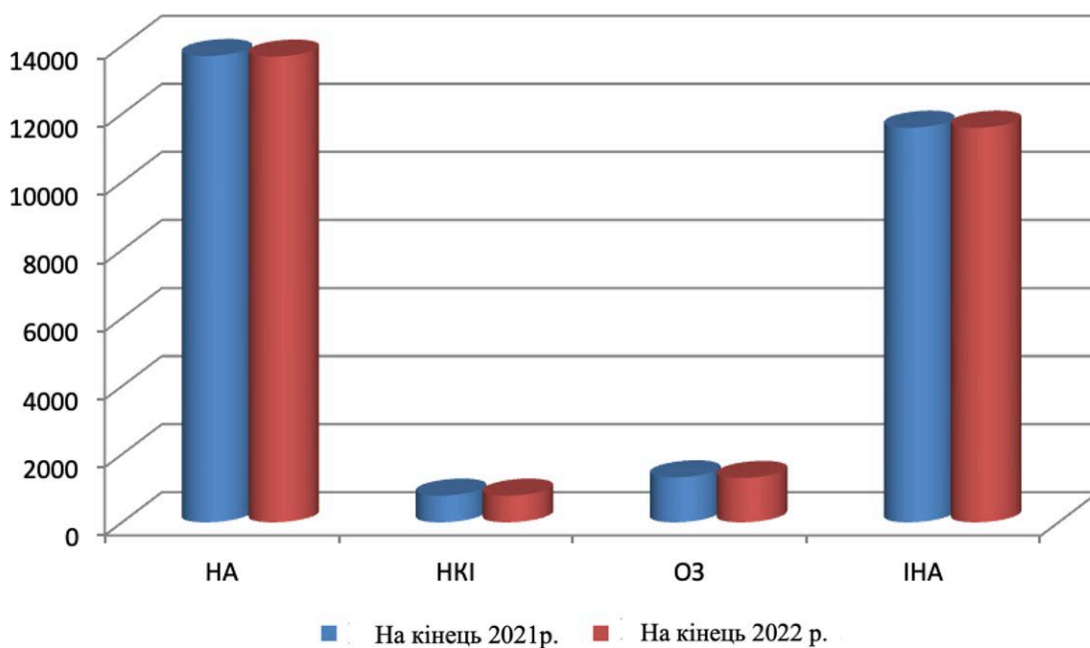

Рисунок 2.4 – Зміна структурних елементів необоротних активів ПрАТ «Золоті ворота» протягом 2021-2022 рр., тис. грн.

Аналіз структури необоротних засобів свідчить про те, що основну їх частину займають інші необоротні активи, частка яких у 2022 р. зросла до 84,74%. На рис. 2.5 графічно відобразимо структури активів ПрАТ «Золоті ворота» у 2021 р. та на рис. 2.6 – у 2022 р.

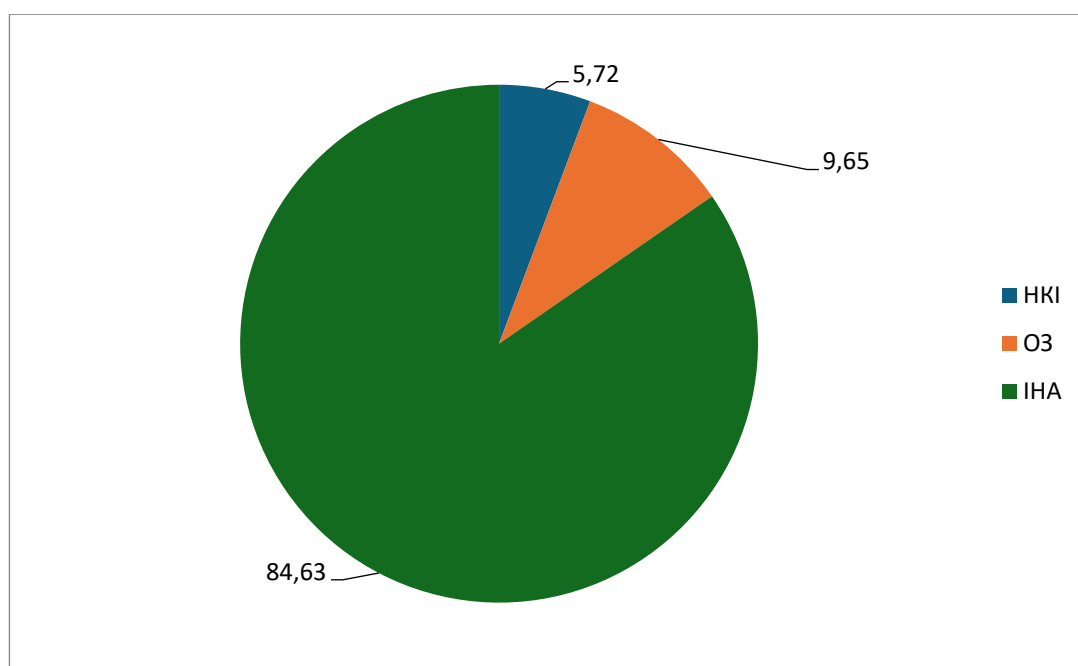

Рисунок 2.5 – Структура необоротних активів ПрАТ «Золоті ворота» у 2021 р., %

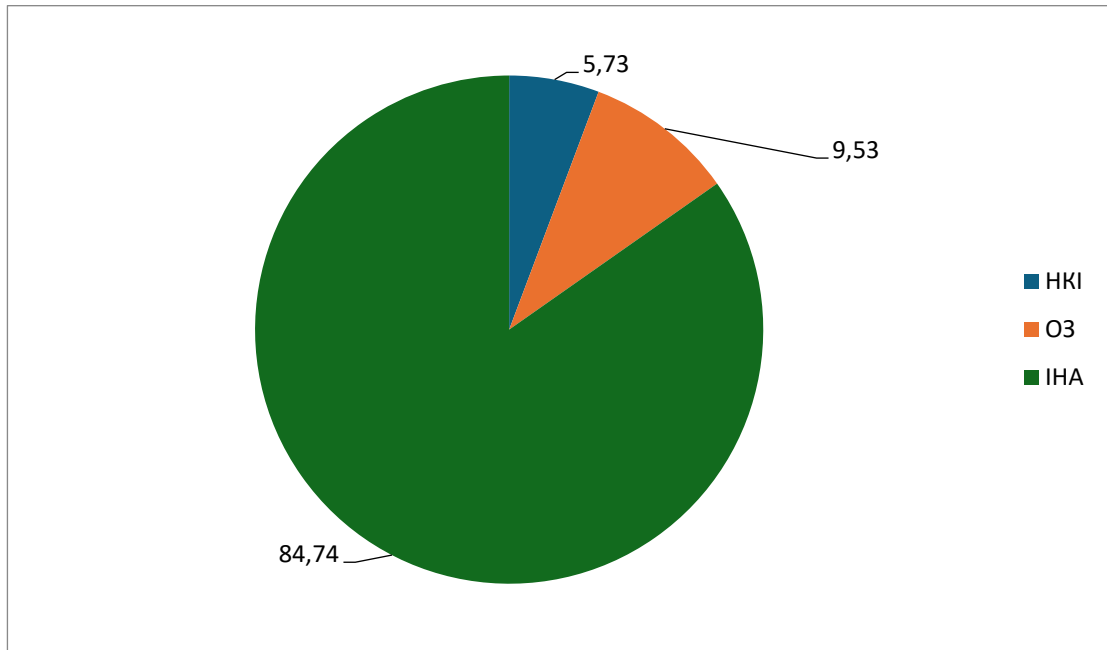

Рисунок – 2.6. Структура необоротних активів ПрАТ «Золоті ворота» у 2022 р. тис. грн., %

У табл. 2.6 виконаємо аналіз динаміки та складу оборотних активів ПрАТ «Золоті ворота» протягом 2021-2022 рр.

Таблиця 2.6 – Аналіз структури і динаміки оборотних активів ПрАТ «Золоті ворота» протягом 2021-2022 рр.

Показники	на 31.12.2021		На 31.12.2022		Відхилення	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	Абсо- лютне	Віднос- не %
Оборотні активи, в т.ч.	15270,5	100,00	13508,5	100,00	-1762	-11,54
Запаси	7660,7	50,17	7659,1	56,70	-1,6	-0,02
Дебіторська заборгованість	7548,5	49,43	5395,4	39,94	-2153,1	-28,52
Витрати майбутніх періодів	6	0,04	30,1	0,22	24,1	401,67
Кошти та їх еквіваленти	51,5	0,34	420,2	3,11	368,7	715,92
Інші оборотні активи	3,8	0,02	3,7	0,03	-0,1	-2,63

Джерело: складено за даними фінансової звітності

Дані табл. 2.6 дозволили оцінити динаміку та структуру оборотних активів ПрАТ «Золоті ворота». Так, на зниження загальної суми оборотних активів у 2022 р. (на 1762 тис. грн. або на 11,54%) вплинуло зниження суми запасів на 1,6 пункти (або на 0,02%), дебіторської заборгованості – на 2153,1

тис. грн. (або на 28,52%) та інших оборотних активів – на 0,1 пункти (або на 2,63%).

В свою чергу відбулось зростання суми витрат майбутніх періодів на 24,1 тис. грн. або на 401,67% та коштів та їх еквівалентів – на 368,7 тис. грн.

На рис. 2.8 відобразимо структуру оборотних активів підприємства у 2021 р. – та на рис. 2.9 – у 2022 р.

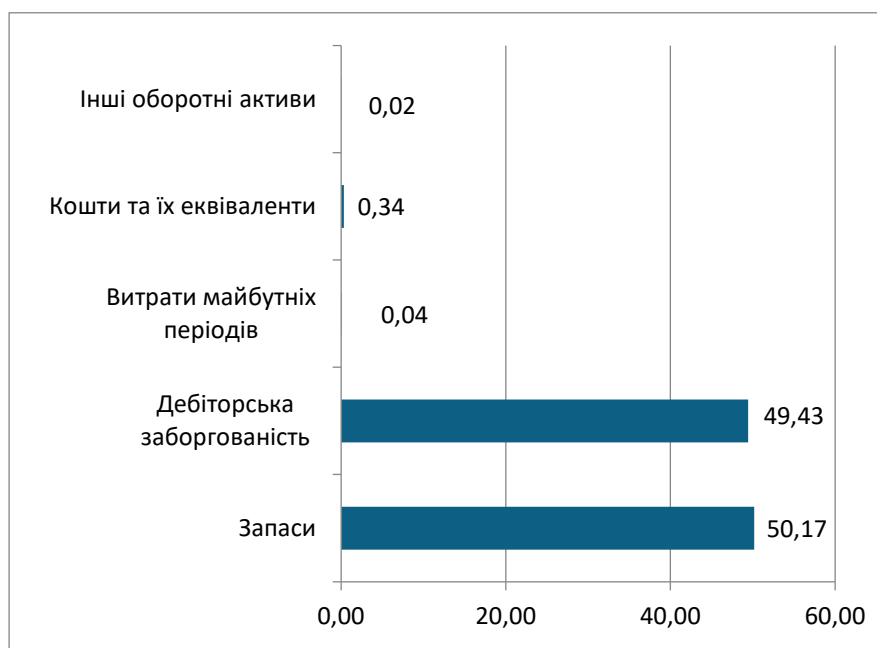

Рисунок 2.8 – Структура оборотних активів ПрАТ «Золоті ворота» у 2021 р., %

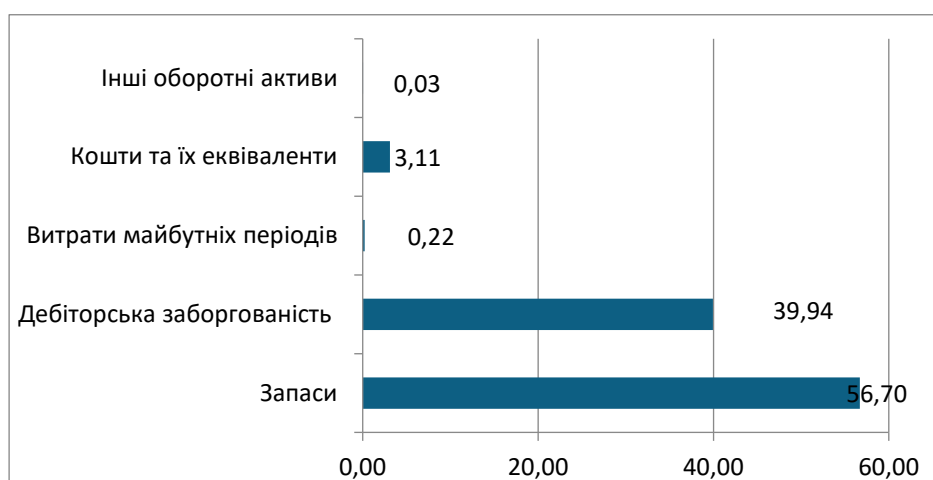

Рисунок 2.9 – Структура оборотних активів ПрАТ «Золоті ворота» у 2022 р., %

У табл. 2.7 виконаємо аналіз динаміки та складу пасивів ПрАТ «Золоті ворота» протягом 2021-2022 рр.

Таблиця 2.7 – Аналіз структури і динаміки пасивів ПрАТ «Золоті ворота» протягом 2021-2022 рр.

Показники	на 31.12.2021		На 31.12.2022		Відхилення 2022 – 2021	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	Абсолютне	Відносне %
Власний капітал	-151652,2	-523,46	-148025,7	-544,38	3626,5	-2,39
Довгострокові зобов'язання і забезпечення	88334,2	304,90	85699,6	315,17	-2634,6	-2,98
Поточні зобов'язання і забезпечення	92289,2	318,55	89517,8	329,21	-2771,4	-3,00
Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	-	-	-	-	-	-
Усього пасивів	28971,2	100	27191,7	100	-1779,5	-6,14

Джерело: складено за даними фінансової звітності

Дані табл. 2.7 дозволили оцінити динаміку та структуру пасивів ПрАТ «Золоті ворота». На рис. 2.10 зображено графічну ілюстрацію зміни основних складових пасивів ПрАТ «Золоті ворота».

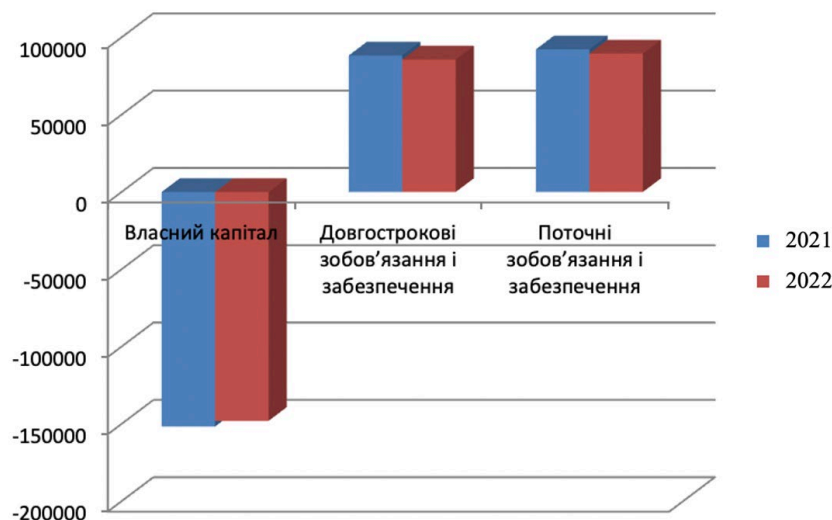

Рисунок 2.10 – Зміна складових капіталу ПрАТ «Золоті ворота» у 2021-2022 рр. тис. грн., %

Так, у 2022 р., порівняно з 2021 р. відбулось зниження загальної суми пасивів на 1779,5 тис. грн. або на 6,14%. На формування даної величини вплинуло зниження суми власного капіталу на 3626,5 тис. грн. або 2,39%, суми довгострокових зобов'язань та забезпечень на 2634,6 тис. грн. або на 2,98% та суми поточних зобов'язань на 2771,4 тис. грн. або на 3%.

Аналіз структури пасивів ПрАТ «Золоті ворота» протягом 2021-2022 рр. свідчить про те, що основну частку пасивів складає власний капітал, частки якого є від'ємними, так як підприємство отримало значні непокриті збитки.

На рис. 2.11 відобразимо структуру пасивів ПрАТ «Золоті ворота» у 2021 р. та на рис. 2.12 – у 2022 р.

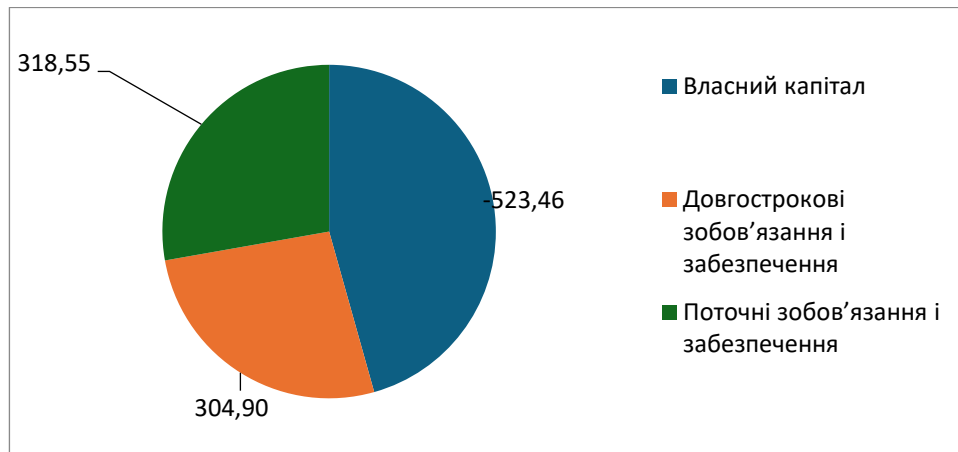

Рисунок 2.11 – Структура капіталу ПрАТ «Золоті ворота» у 2021 р., %

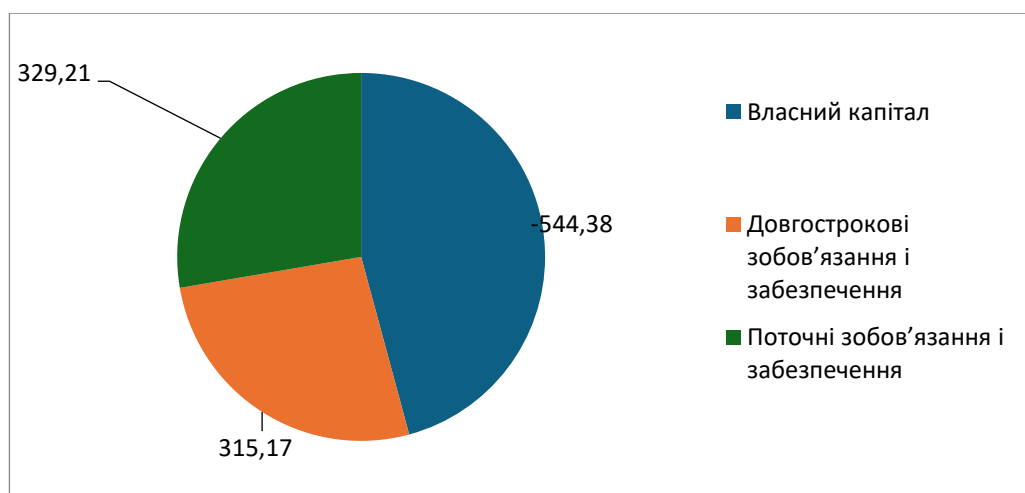

Рисунок 2.12 – Структура капіталу ПрАТ «Золоті ворота» у 2022 р., %

У табл. 2.8 виконаємо аналіз динаміки та складу власного капіталу ПрАТ «Золоті ворота» протягом 2021-2022 рр.

Таблиця 2.8 – Аналіз структури і динаміки власного капіталу ПрАТ «Золоті ворота» протягом 2021-2022 рр.

Показники	на 31.12.2021		На 31.12.2022		Відхилення	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	Абсолютне	Віднос-не %
Власний капітал	-151652,2	100	-148025,7	100	3626,5	-2,39
Зареєстрований (пайовий) капітал	16091,1	-10,61	16091,1	-10,87	0	0,00
Додатковий капітал	3596,5	-2,37	3596,5	-2,43	0	0,00
Резервний капітал	37,1	-0,02	37,1	-0,03	0	0,00
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	-171376,9	113,01	-167750,4	113,33	3626,5	-2,12

Джерело: складено за даними фінансової звітності

Дані табл. 2.8 свідчать про зниження величини власного капіталу на кінець 2022 р. на 3626,5 тис. грн. або на 2,39%. На рис. 2.13 зображено графічну ілюстрацію зміни основних складових власного капіталу ПрАТ «Золоті ворота» протягом 2021-2022 рр.

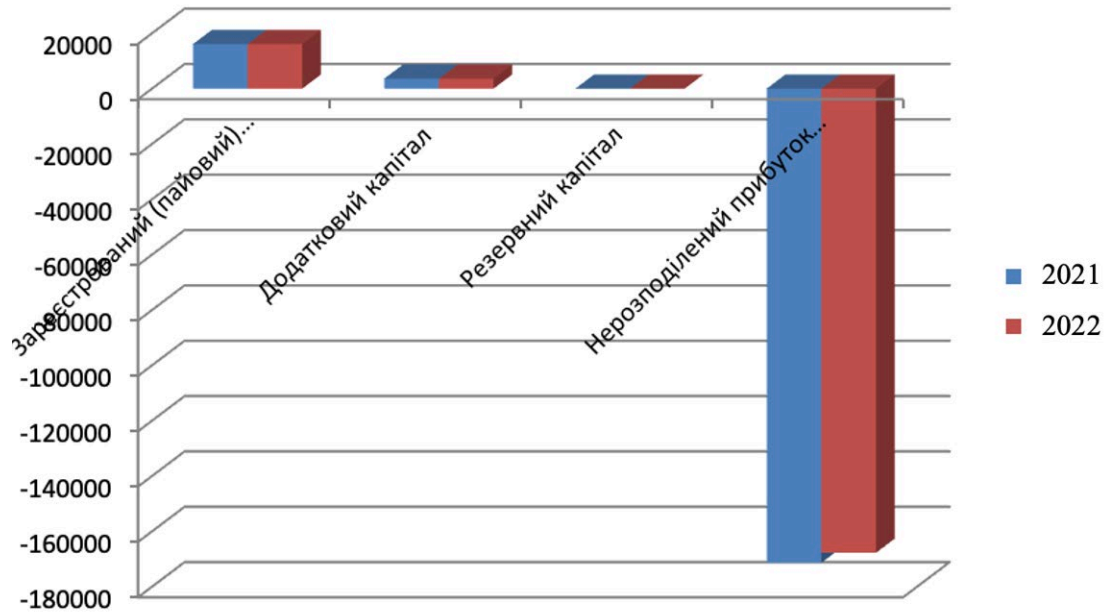

Рисунок 2.13 – Зміна складових власного капіталу ПрАТ «Золоті ворота» у 2021-2022 рр. тис. грн., тис. грн.

Так, дані табл. 2.8 свідчать про те, що на формування зміни вплинуло зниження суми непокритих збитків у 2022 р. – на 3626,5 тис. грн. або на 2,12%. На рис. 2.14 відобразимо структуру власного капіталу у ПрАТ «Золоті ворота» у 2021 р. та на рис. 2.15 – у 2022 р.

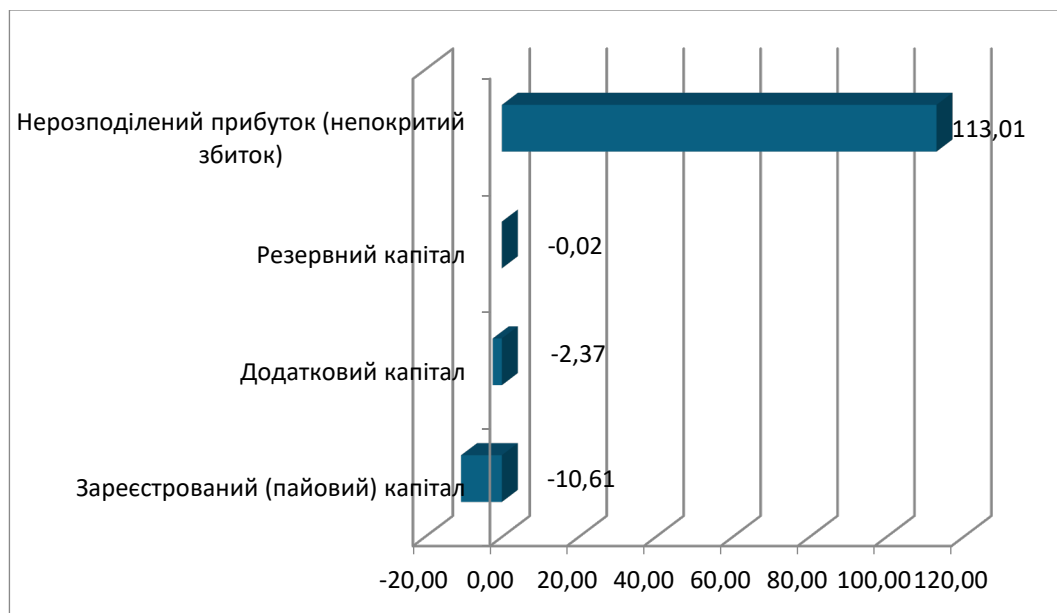

Рисунок 2.14 – Структура власного капіталу ПрАТ «Золоті ворота» у 2021 р., %

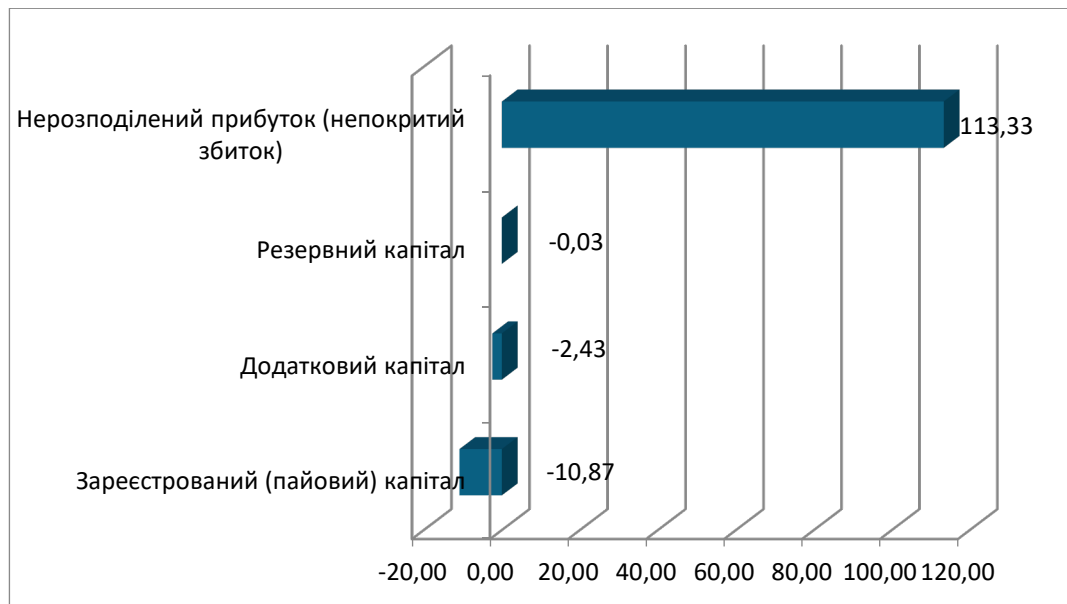

Рисунок 2.15 – Структура власного капіталу ПрАТ «Золоті ворота» у 2022 р.,

У табл. 2.10 виконаємо аналіз динаміки та складу поточних зобов'язань та забезпечень ПрАТ «Золоті ворота» протягом 2021-2022 рр.

Таблиця 2.10 – Аналіз структури і динаміки поточних зобов'язань та забезпечень ПрАТ «Золоті ворота» протягом 2021-2022 рр.

Показники	на 31.12.2021		На 31.12.2022		Відхилення	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	Абсо- лютне	Віднос- не %
Поточні зобов'язання і забезпечення	92289,2	100	89517,8	100	-2771,4	-3,00
товари, роботи, послуги	1003,6	1,09	1003,8	1,12	0,2	0,02
розрахунками з бюджетом	3,4	0,00	0,3	0,00	-3,1	-91,18
розрахунками зі страхування	4,3	0,00		0,00	-4,3	-100,00
розрахунками з оплати праці	26,8	0,03	1,1	0,00	-25,7	-95,90
Інші поточні зобов'язання	91251,1	98,88	88512,6	98,88	-2738,5	-3,00

Джерело: складено за даними фінансової звітності

Дані табл. 2.10 свідчать про зниження суми поточних зобов'язань та забезпечень на 2771,4 тис. грн. або на 3% на кінець 2022 р.

На рис. 2.16 зображено графічну ілюстрацію зміни основних складових поточних зобов'язань та забезпечень ПрАТ «Золоті ворота» протягом 2021-2022 рр.

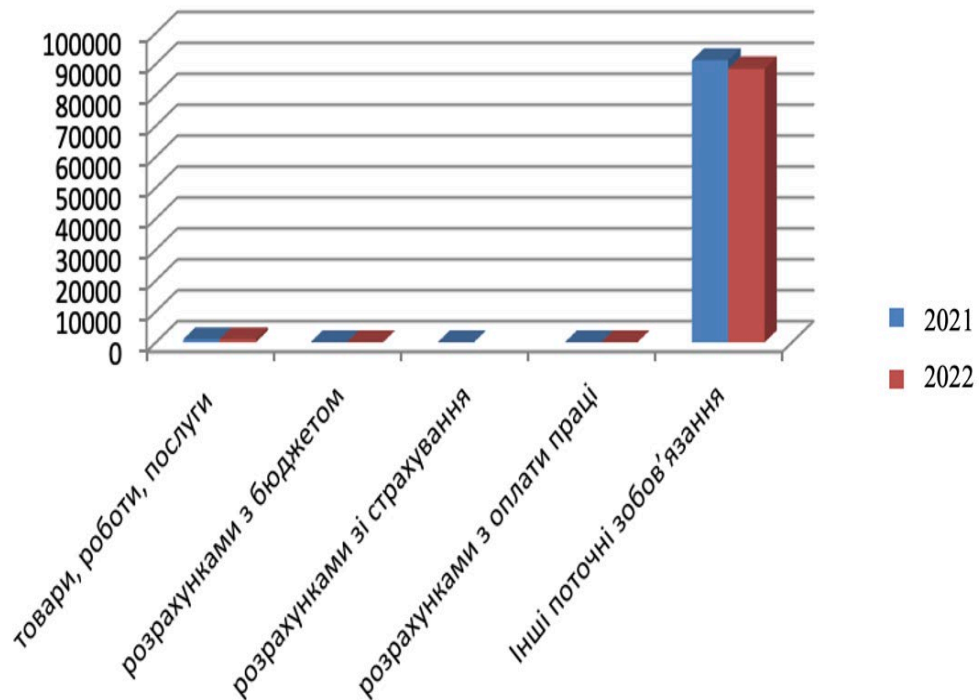

Рисунок 2.16 – Зміна складових поточних зобов'язань ПрАТ «Золоті ворота» у 2021-2022 рр. тис. грн., тис. грн.

На формування даної зміни вплинуло зниження суми розрахунків із бюджетом на 3,1 пункти або на 91,18%, розрахунків зі страхування на 4,3 тис. грн., розрахунків з оплати праці на 25,7 пункти та інших поточних зобов'язань на 2738,5 тис. грн. або на 3%. На рис. 2.17 відобразимо структуру поточних зобов'язань у ПрАТ «Золоті ворота» у 2021 р. та на рис. 2.18 – у 2022 р.

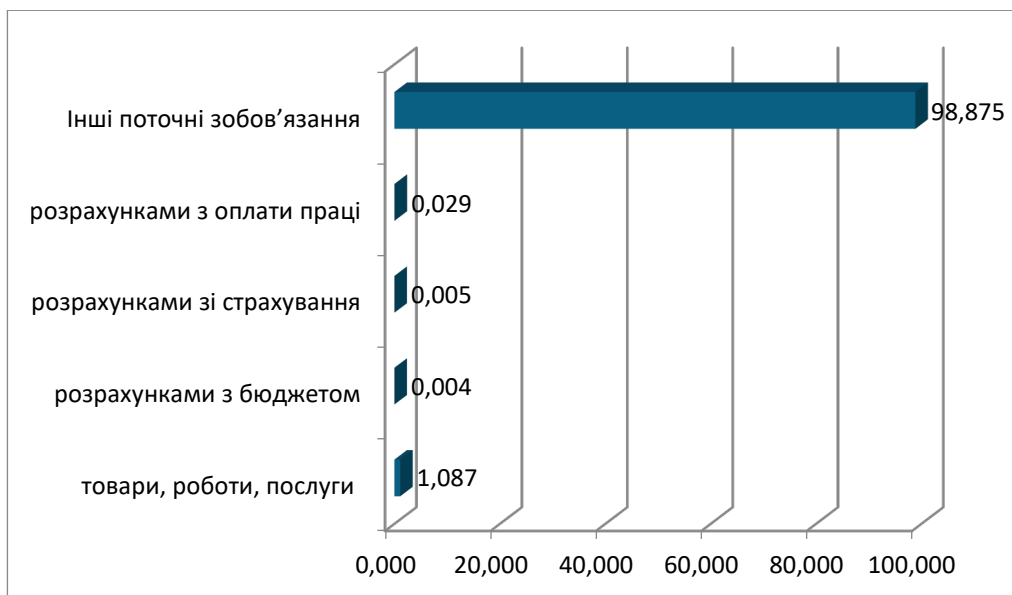

Рисунок 2.17 – Структура поточних зобов'язань ПрАТ «Золоті ворота» у 2021 р., %

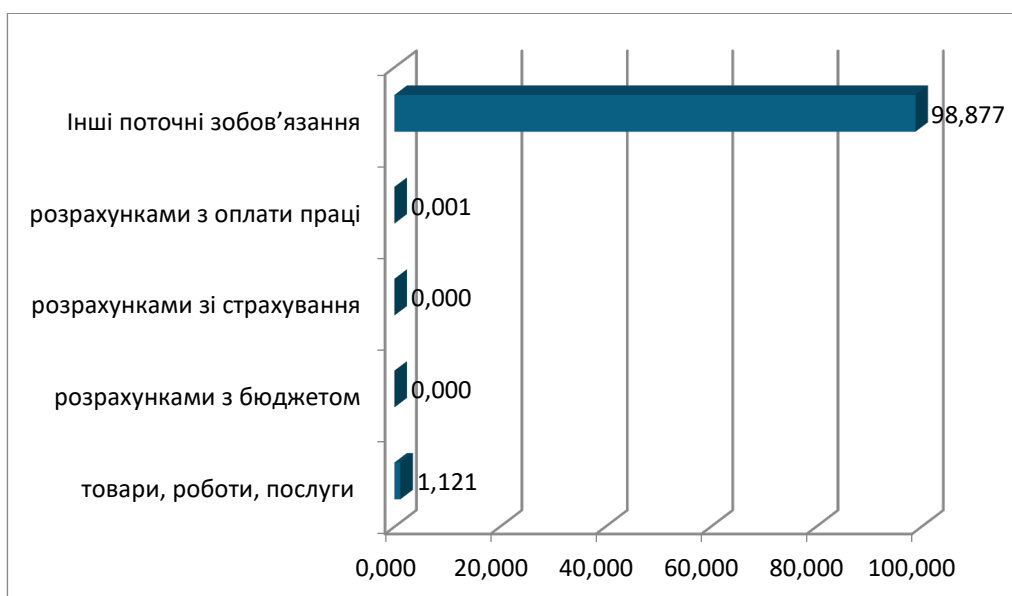

Рисунок 2.18 – Структура поточних зобов'язань ПрАТ «Золоті ворота» у 2021 р., %

Отже, аналіз структури поточних зобов'язань свідчить про те, що найбільшу частку у ній складають поточні зобов'язання.

У табл. 2.11 виконаємо оцінку показників майнового стану ПрАТ «Золоті ворота» протягом 2021-2022 рр.

Таблиця 2.11 – Оцінка показників майнового стану ПрАТ «Золоті ворота» протягом 2021-2022 рр.

Показники	на 31.12.2021	На 31.12.2022	Відхилення	
			Абсо- лютне	Відносне %
Величина первісної вартості основних засобів	2760,5	2804,3	43,8	1,59
Величина зносу основних засобів	1438,8	1500,1	61,3	4,26
Величина введених основних засобів	26,5	30,2	3,7	13,96
Величина виведених основних засобів	14,2	13,2	-1	-7,04
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,521	0,535	0,014	2,63
Коефіцієнт оновлення основних засобів	0,010	0,011	0,001	12,18
Коефіцієнт вибуття основних засобів	0,005	0,005	0,000	-8,49

Джерело: складено за даними фінансової звітності

Дані табл. 2.11 свідчать про погіршення використання підприємством основних засобів. Про це свідчить зростання коефіцієнту зносу основних засобів на кінець 2022 р. на 0,014 пункти. Так, бачимо, що ступінь зношеність основних засобів на кінець 2021 р. складає 52,1%, на кінець 2021 р. – 53,5%.

Аналіз показників дозволяє визначити тенденції у змінах основних засобів компанії. Зокрема, збільшення вартості та зносу можуть вказувати на активний розвиток та експлуатаційну діяльність, в той час як зменшення виведених активів може свідчити про оптимізацію портфеля активів.

Зазначені тенденції вказують на активний розвиток підприємства та її зусилля у забезпеченні конкурентоспроможності через модернізацію та розширення активів. Важливо продовжувати уважно моніторити показники стану основних засобів та адаптувати стратегію управління активами з урахуванням отриманих результатів аналізу.

На рис. 2.19 зображено графічну ілюстрацію зміни показників майнового стану ПрАТ «Золоті ворота» протягом 2021-2022 рр.

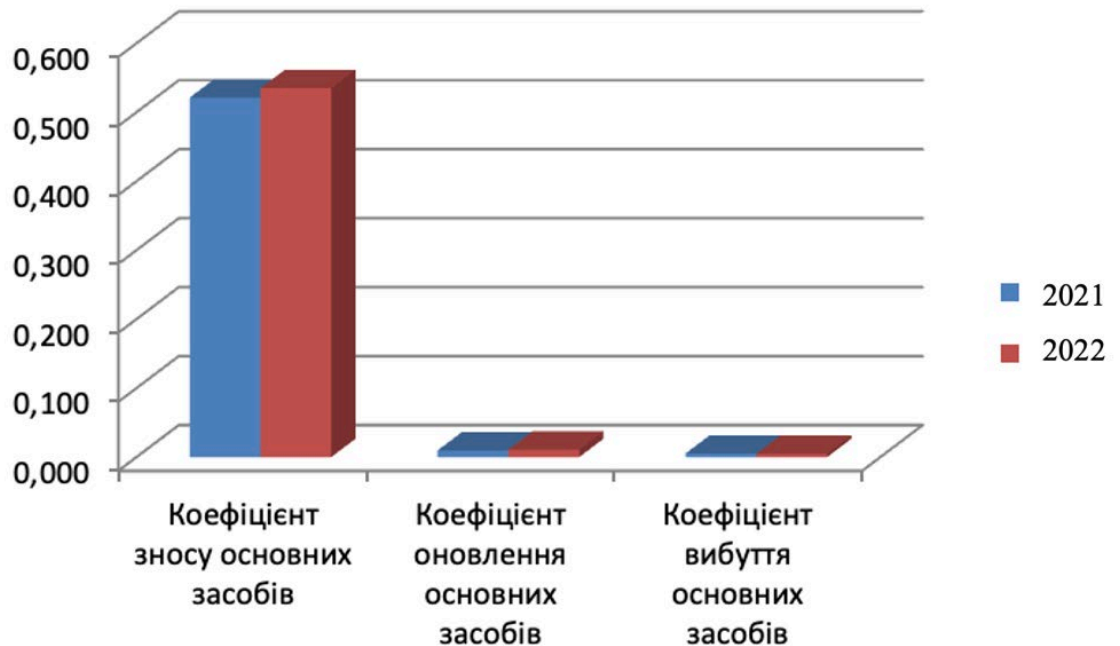

Рисунок 2.19 – Зміна показників майнового стану ПрАТ «Золоті ворота» у 2021-2022 рр.

У табл. 2.12 проаналізуємо доходи у ПрАТ «Золоті ворота» протягом 2021-2022 рр.

Таблиця 2.12 – Аналіз доходів у ПрАТ «Золоті ворота» протягом 2021-2022 рр.

Вид страхування	2021 р.	2022 р.	Зміна, тис. грн.	Темп приросту, %
Чисті дохід (виручка) від реалізації	2805,1	547,1	-2258	-80,50
Інші операційні доходи	2075,4	9270,7	7195,3	346,69
Інші доходи	1744,3	9303,6	7559,3	433,37

Джерело: складено за даними фінансової звітності

Дані табл. 2.11 свідчать про зниження чистого доходу (виручки) на 2258 тис. грн. або на 80,50% та зростання інших операційних доходів на 7195,3 тис. грн. або 346,69% та інших доходів на 7559,3 тис. грн. або на 433,37%. На рис. 2.20 наведено графік зміни доходів ПрАТ «Золоті ворота» протягом 2021-2022 рр.

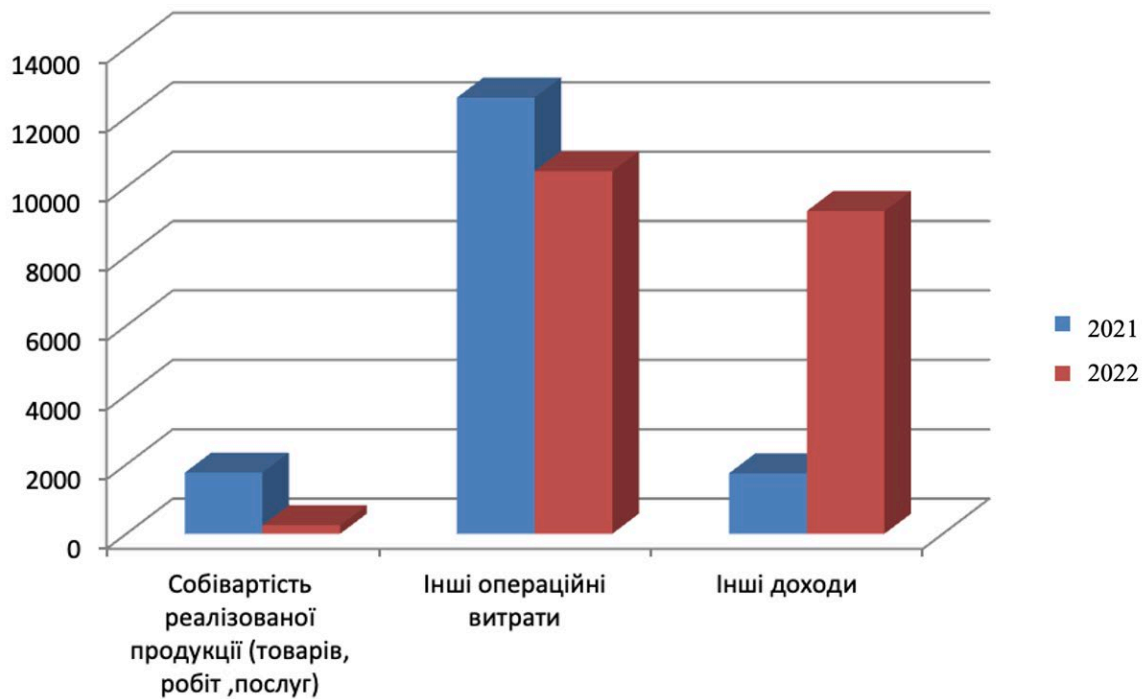

Рисунок 2.20 – Графік зміни доходів ПрАТ «Золоті ворота» протягом 2021-2022 рр.

У табл. 2.13 проаналізуємо витрати у ПрАТ «Золоті ворота» протягом 2021-2022 рр.

Таблиця 2.13 – Аналіз витрат у ПрАТ «Золоті ворота» протягом 2021-2022 рр.

Вид страхування	2021 р.	2022 р.	Зміна, тис. грн.	Темп приросту, %
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	1763	242,3	-1520,7	-86,26
Інші операційні витрати	12573,6	10449,9	-2123,7	-16,89
Інші витрати	17757,2	10596,8	-7160,4	-40,32

Джерело: складено за даними фінансової звітності

Дані табл. 2.13 свідчать про зниження суми собівартості на 1520,7 тис. грн. або на 86,26%, інших операційних витрат на 2123,7 тис. грн. або на 16,89%, інших витрат – на 7160,4 тис. грн...

Для ведення бухгалтерського обліку у ПрАТ «Золоті ворота» призначена бухгалтерія. До складу бухгалтерії входить головний бухгалтер,

економіста та касир. У Додатку А до роботи представлено облікову політику ПрАТ «Золоті ворота».

У ПрАТ «Золоті ворота» бухгалтерський облік автоматизовано («1С: Підприємство 8.2»). Використання автоматизованого обліку дає можливість повністю звільнитися від помилок (перенесення даних одного облікового регістра в інший), оскільки при автоматизованому обліку ведеться лише один обліковий регістр, всі інші формуються автоматично і ризик помилки при переносі даних між регістрами відсутнє. Працівники відділу бухгалтерії також застосовують для обробки інформації наступні програми: MS Word, MS Excel. У програмі MS Word в основному створюється і редагуються текстові документи та звіти. В цьому форматі працівники відділу отримують інформацію від інших підрозділів, керівництва та державних служб. У програмі MS Excel складаються різноманітні таблиці для подальших обчислень, дозволяє вирішувати завдання і тому є поширеною програмою в усіх підрозділах підприємства ТОВ «ТД Левада» .

ПрАТ «Золоті ворота» є платником податку на додану вартість, податку на доходи фізичних осіб, та єдиного соціального внеску. Ставка податку на додану вартість складає 20%. Ставка податку на доходи фізичних осіб складає 18%. Ставка єдиного соціального внеску 22%. Окрім цього підприємство сплачує 18% податку на прибуток.

Головний бухгалтер у ПрАТ «Золоті ворота»:

1. Повинен забезпечувати процес формування бухгалтерського обліку, при цьому дотримуватися єдиної методики, яка наведена у Законі «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та при цьому повинен враховувати особливості галузі виробництва суб'єкта господарювання та технологічних особливостей обробки даних, які носять обліковий характер.

2. Має організовувати роботу бухгалтерської служби, виконувати контроль за тим, як відображаються на рахунках усі господарські операції.

3. Має вимагати від усіх структурних підрозділів підприємства та персоналу забезпечувати неухильне дотримання правильного оформлення та формування первинного обліку.

4. Має вживати усі необхідні заходи, які мають запобігати несанкціонованим та непомітним виправленням записів у первинному документів або реєстрі обліку та зберігати оброблені документи, реєстри та звітність у встановлені законодавством терміни.

5. Повинен забезпечити формування фінансової звітності за допомогою інформацію обліку, підписувати її та подавати у встановлені терміни користувачам.

6. Повинен здійснювати заходи, які пов'язані із наданням інформації (яка повинна бути повною, правдивою та неупередженою), яка стосується реального фінансового становища суб'єкта господарювання, фінансових результаті та руху грошових коштів.

7. Повинен брати участь у процесі підготовки та поданні інших різновидів звітності, в яких повинен зазначатися його підпис, до відповідних органів керівництва та згідно із чинною нормативно-правовою базою.

8. Повинен забезпечувати перерахуванням сум податку або збору, які передбачено чинним законодавством та проводити розрахунки, які пов'язані із іншим кредитором.

9. Повинен здійснювати контрольні дії до формування касового обліку, раціонального та ефективного використання ресурсів, які носять матеріальний, трудовий або фінансовий характер.

10. Повинен брати участь у інвентаризаційних процесах на підприємстві, оформляти відповідні матеріали, які пов'язані із нестачами або відшкодуваннями, крадіжками або псуванням майна суб'єкта господарювання.

11. Має організувати роботу, яка пов'язана із підготовкою пропозицій для керівництва підприємств стосовно:

- того, як повинна розролюватися система та форму обліку, правила документообігу, додаткова система рахунку та реєстру аналітичного обліку, звітність та контроль операцій, які носять господарський характер;
- того, як повинні визначатися права персоналу на підпис того чи іншого первинного або зведеного документу;
- того, як повинен відбуватися вибір оптимальних функціональних структур бухгалтерських служб та кількості персоналу у них;
- того, як поліпшити систему інформаційного забезпечення управлінням обліком та які потрібні шляхи руху обробленої інформації;
- того, як повинна впровадитися автоматизована система, яка пов'язана із обробленням даних обліку, при цьому повинні враховуватися особливості галузі суб'єкта господарювання;
- забезпечення збереження майна, раціонального та ефективного використання матеріальних, трудових та фінансових ресурсів, залучення кредитів та їх погашення;
- виділення на окремий баланс філій, представництв, відділень та інших відокремлених підрозділів підприємства та включення їх показників до фінансової звітності підприємства.

12. Повинен керувати персоналом, який займається бухгалтерським обліком на підприємстві та розподіляти між ними посадовий обов'язок та завдання.

13. Повинен знайомити свій персонал із чинною нормативно-методичною базою та інформаційним матеріалом із змінами та доповненнями та які пов'язані із їх діяльністю.

Фінансовою роботою у ПрАТ «Золоті ворота» являється діяльність, яка має бути спрямована на те, щоб забезпечити виробництво ресурсами фінансового характеру для того, щоб виконувати поставлені цілі та завдання.

До фінансової роботи у ПрАТ «Золоті ворота» відносять:

- процес, пов'язаний із здійсненням необхідного розрахунку, який дозволяє представити керівникам пропозиції, які стосуються того як розподіляються фінансові ресурси між різними підрозділами та службами;
- процес, пов'язаний із розробкою поточного та оперативного фінансового плану або іншого планового фінансового документу; пошуком резерву для зростання суми фінансових результатів та нагромадження інших фінансових ресурсів для того, щоб забезпечити наявні потреби підприємства у грошових коштах для того, щоб фінансувати виробництво, капітальні вкладення та соціальні потреби;
- процес, пов'язаний із здійсненням контрольних операцій по виконанню показників фінансових планів конкретним підрозділом або підприємством взагалі та контролем по використанню фінансових ресурсів на непродуктивний вид затрат;
- процес, пов'язаний із оперативним контролем по надходженню грошових коштів, які отримано внаслідок реалізації продукції, своєчасним рішенням претензій у сфері розрахунків з постачальником або споживачем; і
- процес, пов'язаний із забезпеченням роботи, яка стосується формування фінансового зобов'язання суб'єкта господарювання перед бюджетними органами; своєчасним внесенням сум податку або іншого (неподаткового) платежу перед бюджетними органами, банком, постачальником, робітником або службовцем;
- процес, пов'язаний із комплексним аналіз господарської діяльності підприємства та кожного його структурного підрозділу за для того, щоб виявити причини того, чому не виконанні плани;
- процес, пов'язаний із вивченням становища фінансового ринку держави для того, щоб можна було планувати та прийняти рішення у інвестиційній галузі.

2.3 Особливості управління ризиками на підприємстві ПрАТ «Золоті ворота»

Для аналізу та оцінки фінансових ризиків використовують у ПрАТ «Золоті ворота» бухгалтерську чи фінансову звітність підприємства, а саме бухгалтерський баланс, який показує у грошовому виразі стан господарських засобів за їх складом і використанням, джерелами надходження та призначення на певну дату; звіт про прибутки і збитки, або звіт про фінансові результати, що містить показники, що характеризують кінцеві результати діяльності суб'єкта господарювання за певний період.

У цьому контексті, використання звітності стає не лише засобом фінансового обліку, але й ефективним інструментом стратегічного управління ризиками. ПрАТ "Золоті ворота" прагне не лише забезпечити достовірність та точність своєї фінансової звітності, але й використовує її як основу для прийняття інформованих рішень, спрямованих на зменшення фінансових ризиків та підвищення стабільності підприємства.

На рис. 2.22 наведено основні фінансові ризики, які можуть бути розраховані у ПрАТ «Золоті ворота».

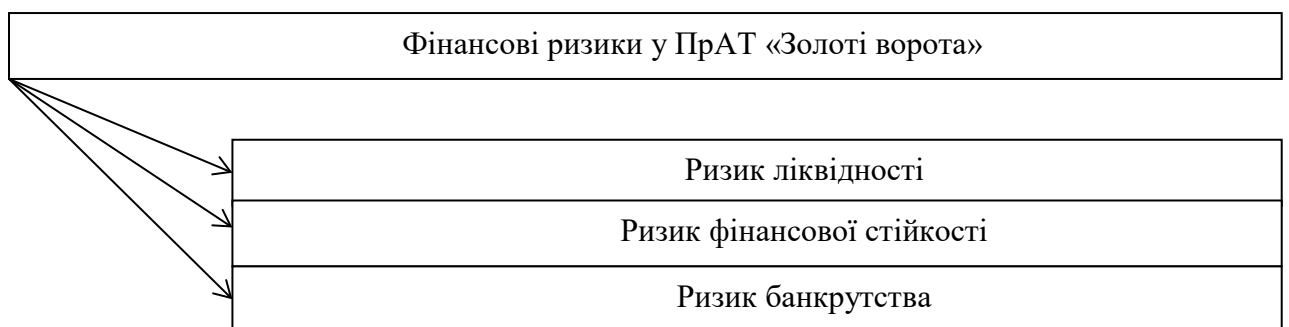

Рисунок 2.22 – Фінансові ризики у ПрАТ «Золоті ворота»

Ліквідність підприємства - це його здатність швидко продати активи й одержати гроші для оплати своїх зобов'язань.

У табл. 2.14 виконаємо оцінку показників ліквідності ПрАТ «Золоті ворота» протягом 2021-2022 рр.

Таблиця 2.14 – Оцінка показників ліквідності ПрАТ «Золоті ворота» протягом 2021-2022 рр.

Показники	на 31.12.2021	На 31.12.2022	Відхилення	
			Абсолютне	Відносне %
Оборотні активи	15270,5	13508,5	-1762	-11,54
Запаси	7660,7	7659,1	-1,6	-0,02
Грошові кошти	51,5	420,2	368,7	715,92
Поточні зобов'язання	92289,2	89517,8	-2771,4	-3,00
Коефіцієнт покриття	0,165	0,151	-0,015	-8,80
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,082	0,065	-0,017	-20,75
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,001	0,005	0,004	741,18

Джерело: складено за даними фінансової звітності

Дані табл. 2.14 дозволили оцінити рівень ліквідності ПрАТ «Золоті ворота» протягом 2021-2022 рр. Так, значення коефіцієнту покриття не входять до нормативного значення та свідчать про те, що підприємство не має у достатній кількості коштів, які можна використати для погашення короткострокових зобов'язань. Негативним моментом являється зростання даного показника на кінець 2022 р. на 0,015 пункти (або на 8,8%). Значення коефіцієнту швидкої ліквідності не входять до нормативного та свідчать про те, що ліквідні кошти підприємства не достатньо покривають короткострокову заборгованість. Зниження даного коефіцієнту на кінець 2022 р. на 0,017 пункти (або на 20,75%) являється негативною тенденцією. Значення коефіцієнту абсолютної ліквідності не входять до нормативних та свідчать про те, що підприємство може негайно погасити 0,1% (на кінець 2021 р.), 0,5% (на кінець 2022 р.) поточних зобов'язань.

На рис. 2.23 зображено графічну ілюстрацію зміни показників ліквідності ПрАТ «Золоті ворота» протягом 2021-2022 рр.

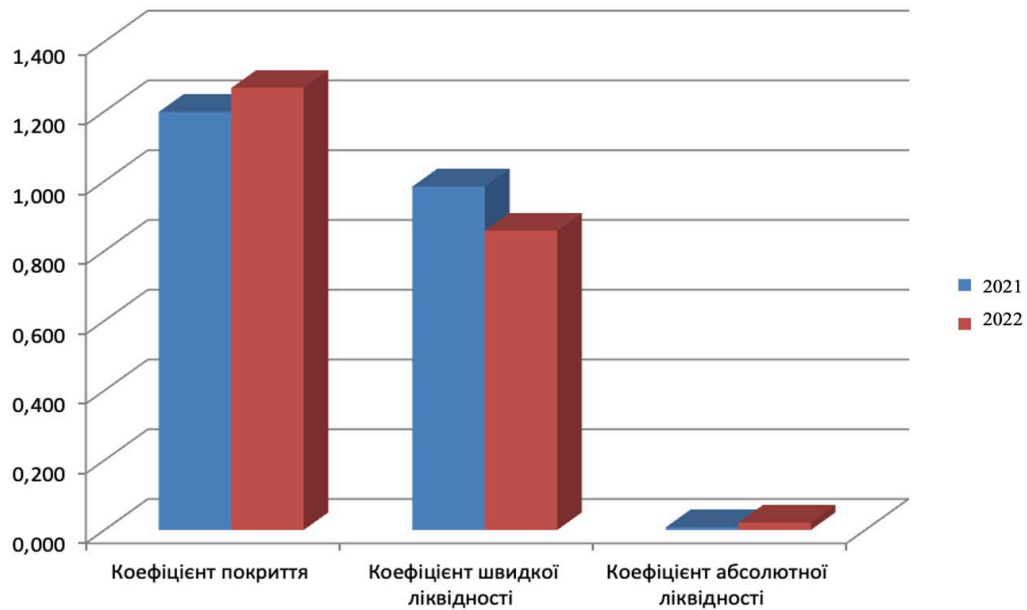

Рисунок 2.23 – Зміна показників ліквідності ПрАТ «Золоті ворота» у 2021-2022 рр.

Основне завдання аналізу фінансової стійкості полягає у визначенні спроможності підприємства протистояти негативній дії різних факторів (зовнішніх, внутрішніх та непередбачуваних), що впливають на його фінансовий стан.

У табл. 2.15 виконаємо аналіз фінансової стійкості ПрАТ «Золоті ворота» протягом 2021-2022 рр.

Таблиця 2.15 – Аналіз фінансової стійкості ПрАТ «Золоті ворота» протягом 2021-2022 рр.

Показники	Сума, тис.грн.		
	На початок 2021 р.	На кінець 2021 р.	На кінець 2022 р.
1	2	3	4
1. Власний капітал	-120389,1	-152652,2	-148025,7
2. Необоротні активи	12925,7	13700,7	13683,2
3. Наявність власних оборотних коштів	-133314,8	-166352,9	-161708,9
4. Короткострокові кредити банків			
5. Загальна величина джерел формування запасів (ряд. 3 + ряд. 4)	-133314,8	-166352,9	-161708,9

Продовження табл.2.15

1	2	3	4
6. Запаси	8948,2	7660,7	7659,1
7. Надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних коштів	-133314,8	-166352,9	-161708,9
8. Надлишок (+) або нестача (-) загальної величини джерел формування запасів	-142263	-174013,6	-169368
9. Джерела, що послаблюють фінансову напругу (кредиторська заборгованість)	609,4	1003,6	1003,8
10. Тип фінансової ситуації на підприємстві	Кризова	Кризова	Кризова

Джерело: складено за даними фінансової звітності

Дані табл. 2.15 свідчать про те, що на досліджуваному підприємстві спостерігається кризова фінансова ситуація у 2021-2022 рр. Кризова ситуація сформувалась на підприємства за рахунок зниження власних оборотних коштів.

Окрім цього спостерігаємо нестачу підприємства у загальній величині джерел, які формують запаси. Окрім цього на підприємстві існує кредиторська заборгованість, яка також здійснює негативний вплив на фінансову ситуацію.

Аналіз наведених показників говорить про певне покращення фінансового стану компанії протягом звітного періоду, що може бути наслідком ефективного управління активами та зобов'язаннями.

У табл. 2.16 проаналізуємо коефіцієнти стану фінансової стійкості у ПрАТ «Золоті ворота» протягом 2021-2022 рр.

Таблиця 2.16 – Аналіз коефіцієнтів стану фінансової стійкості ПрАТ «Золоті ворота» протягом 2021-2022 рр.

Коефіцієнти	2021 р.	2022 р.	Відхилення	
			абс.	у %
1	2	3	4	5
Зобов'язання	180623,4	175217,4	-5406	-2,99
Власний капітал	-151652,2	-148026	3626,5	-2,39
Довгострокові борги	88334,2	85699,6	-2634,6	-2,98
Позикові кошти	92289,2	89517,8	-2771,4	-3,00
Пасиви	28971,2	27191,7	-1779,5	-6,14

Продовження табл. 2.16

1	2	3	4	5
Необоротні активи	13700,7	13683,2	-17,5	-0,13
Співвідношення залучених та власних коштів	-1,191	-1,184	0,007	-0,62
Структури позикових коштів	0,957	0,957	0,000	0,02
Автономії	-5,235	-5,444	-0,209	4,00
Самофінансування	-11,069	-10,818	0,251	-2,27
Фінансової стійкості	-4,622	-4,555	0,067	-1,44

Джерело: складено за даними фінансової звітності

Дані табл. 2.16 свідчать про те, що підприємство являється фінансово не стійким та не має значний запас фінансової стійкості. Про це свідчить від'ємна частка власних коштів у структурі капіталу підприємства на початок року, присутність боргу, який необхідно обслуговувати.

На рис. 2.24 відображено графічну ілюстрацію зміни коефіцієнтів стану фінансової стійкості ПрАТ «Золоті ворота» у 2021-2022 рр.

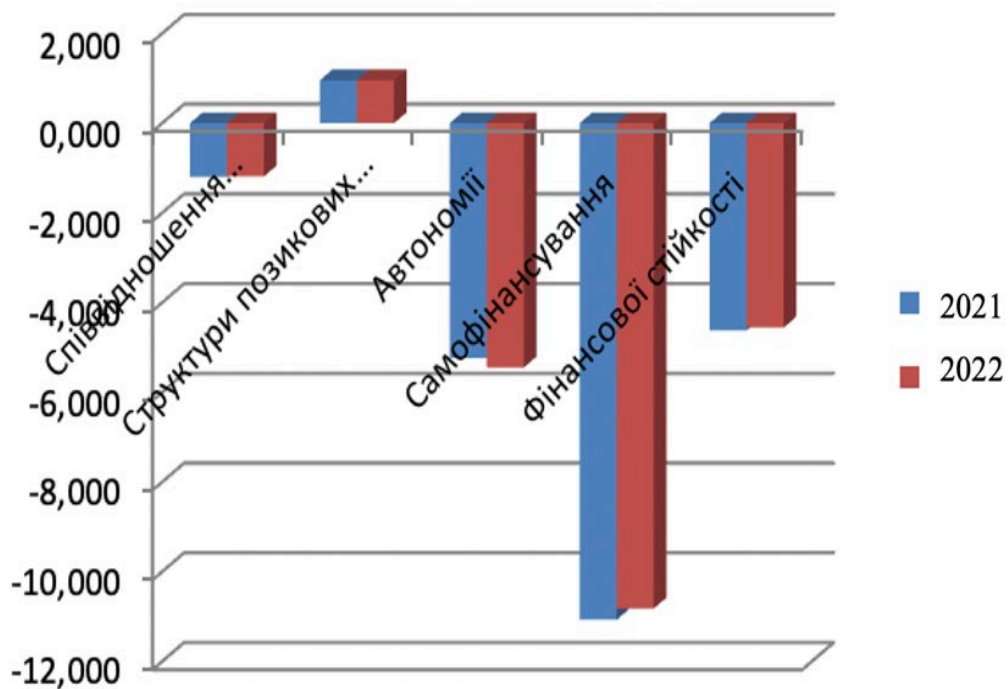

Рисунок 2.24 – Зміна коефіцієнтів стану фінансової стійкості ПрАТ «Золоті ворота» у 2021-2022 рр.

2.3 Оцінка ефективності механізму управління фінансовими ризиками ПрАТ «Золоті ворота»

Управління ризиком у ПрАТ «Золоті ворота» – це специфічна сфера менеджменту, що передбачає використання різноманітних підходів, процесів, заходів, які покликані забезпечити максимально широкий діапазон охоплення можливих ризиків підприємства, їхню оцінку, а також формування, реалізацію та контроль заходів щодо оптимізації рівня ризиків із метою досягнення цілей підприємства.

На рис. 2.25 наведено місце механізму управління фінансовими ризиками у ПрАТ «Золоті ворота».

Рисунок 2.25 – Місце механізму управління фінансовими ризиками у ПрАТ «Золоті ворота»

Слід відзначити, що на нашу думку у ПрАТ «Золоті ворота» слід застосовувати управління ризиками або ризик-менеджмент. Управління ризиком відносять до спеціального виду управлінської діяльності, який має бути спрямований на те, щоб відбувався ефективний захист підприємства від будь-якої небажаної закономірної чи випадкової обставини, яка може здійснити негативний вплив на формування кінцевих результатів підприємства.

Управління ризиком у ПрАТ «Золоті ворота» має виконувати важливу функцію управління, а саме такі функції як планування, організації, контролю.

Сутність планування у ПрАТ «Золоті ворота» має полягати у тому, щоб сформувані цілі управління фінансовими ризиками та опрацювати шляхи, які дозволять підприємству досягти тих задач і цілей, які було поставлено.

Сутність організації у ПрАТ «Золоті ворота» полягає у об'єднанні працівників, які мають розробити та реалізувати програму, яка стосується управління фінансовими ризиками.

Мотивація в ПрАТ "Золоті ворота" передбачає формування впливу на менеджерів управління фінансовими ризиками та інший персонал з метою спонукання їх до активної діяльності. Забезпечення внутрішньої мотивації дозволяє стимулювати команду до виконання завдань, спрямованих на досягнення стратегічних цілей підприємства.

Такий підхід дозволяє підприємству ефективно управляти фінансовими ризиками, забезпечуючи високий рівень готовності до непередбачуваних ситуацій та сприяючи досягненню стабільності та успіху в динамічному бізнес-середовищі.

Сутність контролю у ПрАТ «Золоті ворота» полягає у спостереженні, перевірці та порівняння результатів фінансово-економічної діяльності підприємства з управлінням фінансовими ризиками. В свою чергу регулювання у ПрАТ «Золоті ворота» являється коригуванням діяльності підрозділів по управлінню фінансових ризиків.

До одного із основних елементів механізму управління фінансовими ризиками у ПрАТ «Золоті ворота» відносять рівень організаційного забезпечення. Суть такого організаційного забезпечення полягає у організації процесів управління фінансовими ризиками на підприємстві. Мова йде про те, щоб визначити основні етапи, які забезпечити більш ефективні результати.

Сформований автором процес управління ризиками підприємства представлений на рис. 2.26.

Рисунок 2.26 – Процес управління ризиками у ПрАТ «Золоті ворота»

Важливим кроком є реалізація обраних методів управління ризиками шляхом прийняття рішення. Прийняття рішення є складним процесом, який повинен містити в собі визнання наявної проблеми, розробку рішення (розробка, оцінка та вибір альтернатив) та його виконання. На такому етапі доцільно:

1) прийняти рішення щодо необхідних фінансових та трудових ресурсів, відповідальних учасників процесу, розподіл завдань серед них щодо ключових заходів, термінів реалізації, здійснення аналізу ринку відповідних послуг, консультації зі спеціалістами тощо;

2) з метою своєчасного реагування на негативні наслідки ризикової ситуації, розробити певний альтернативний план, який визначить, що саме потрібно робити в несприятливій ситуації і яких наслідків можна очікувати.

Перевагою альтернативних планів є можливість швидко діяти за несприятливих умов

Хеджування є складним процесом мінімізації ризиків, оскільки вимагає надійного прогнозування кон'юнктури ринку та розуміння законів його функціонування. Поняття хеджування (від. англ. *Hedge* — захищатися від можливих втрат, ухилятися, обмежувати) розглядається як спосіб захисту від ризику, пов'язаного з невизначеністю зміни майбутньої ціни якого-небудь активу на основі використання строкових контрактів [27, с. 302].

Хеджування — дуже багатопланове за своїм змістом. Це дозволяє максимально ефективно використовувати всі наявні інструменти та його види в залежності від цілей, умов та потреб.

За технікою здійснення хеджування може бути коротким та довгим рис. 2.27).

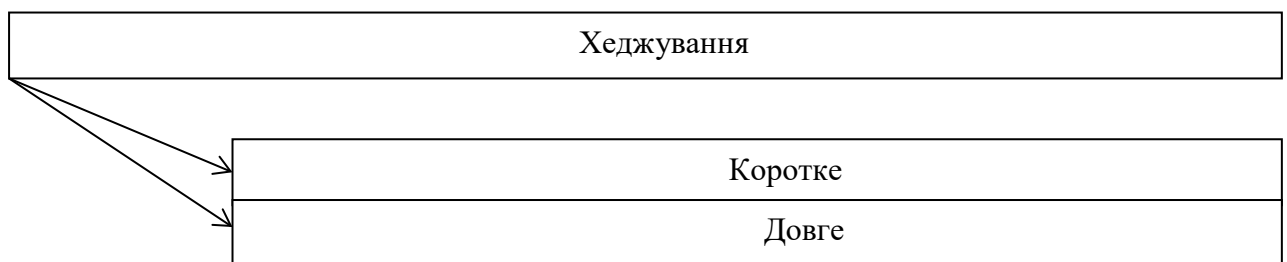

Рисунок 2.27 – Класифікація хеджування за технікою здійснення

Коротке хеджування — продаж строкових контрактів, а довге — купівля строкових контрактів. Техніка довгого хеджування дає можливість мінімізувати можливість негативних коливань ціни активу. Коротке хеджування сприяє забезпеченню ціни продажу базового активу, який знаходиться у власності продавця.

Існує значно більше видів хеджування, велика кількість яких забезпечує вищу ефективність фінансової діяльності. В різних підходах до визначення поняття хеджування переважають уявлення про цей процес як про систему економічних відносин учасників фінансового ринку, які пов'язані зі зниженням кредитних та цінових ризиків і досягаються за рахунок

одночасності та протилежного спрямування торгових угод на строковому ринку і на ринку реального товару.

В світлі цих теорій хеджування — це створення позабалансової позиції шляхом укладання строкових угод, економічно пов'язаних із ризиковим активом, задля мінімізації ризику. Хеджування є результатом функціонування та розвитку ринку похідних строкових контрактів.

Перед початком хеджування необхідно оцінити планову ефективність хеджування. Для визначення коефіцієнта хеджування скористаємося методикою регресійного аналізу. Інтервали спостережень для визначення спотової та ф'ючерсної ціни активу повинні відповідати періоду хеджування. Так якщо позиції страхуються на сім місяців, то при розрахунку коефіцієнта хеджування необхідно використати спотові та ф'ючерсні ціни за попередні сім місяців (табл. 2.17).

Таблиця 2.17 – Розрахунок хеджування у ПрАТ «Золоті ворота»

	Дата	Спот ціна (S)	Ф'ючерсна ціна (F)	Зміна спот ціни (x),.	Зміна ф'ючерсної ціни (y)	$X - X_{сер}$	$(X - X_{сер})^2$	$Y - Y_{сер}$	$(Y - Y_{сер})^2$	$(X - X_{сер})^2 \times (Y - Y_{сер})^2$
	2								0	1
	06.06.218	126,33	128,14	-	-	-	-	-	-	-
	13.06.2022	134,12	134,73	7,79	6,59	10,926	119,38 2	9,699	94,063	105,969
	20.06.2022	132,08	134,37	-2,04	-0,36	1,096	1,202	2,749	7,555	3,013
	27.06.2022	135,54	137,63	3,46	3,26	6,596	43,51	6,369	40,559	42,009
	04.07.2022	141,07	142,46	5,53	4,83	8,666	75,103	7,939	63,022	68,798
	11.07.2022	137,43	140,04	-3,64	-2,42	-0,504	0,254	0,689	0,474	-0,347
	18.07.2022	135,05	135,34	-2,38	-4,7	0,756	0,572	-1,591	2,532	-1,203
	25.07.2022	126,7	126,44	-8,35	-8,9	-5,214	27,184	-5,791	33,54	30,195
	01.08.2022	124,43	124,57	-2,27	-1,87	0,866	0,75	1,239	1,534	1,073
	08.08.2022	116,56	118,88	-7,87	-5,69	-4,734	22,409	-2,581	6,664	12,22
0	15.08.2022	110,16	114,45	-6,4	-4,43	-3,264	10,652	-1,321	1,746	4,313
1	22.08.2022	111,66	115,63	1,5	1,18	4,636	21,494	4,289	18,392	19,883
2	29.08.2022	112,4	116,12	0,74	0,49	3,876	15,025	3,599	12,95	13,949
3	05.09.2022	103,69	108,3	-8,71	-7,82	-5,574	31,067	-4,711	22,197	26,26

Продовження табл. 3.6

4	12.09.2022	7,28	02,85	6,41	5,45	3,274	0,718	2,341	,482	7,665
5	19.09.2022	9,35	7,29	7,93	5,56	4,794	2,98	2,451	,009	11,751
6	26.09.2022	00,91	09,63	1,56	2,34	4,696	15,978	5,449	38,66	227,036
7	03.10.2022	1,9	6,68	9,01	12,9 5	5,874	4,501	9,841	6,853	57,806
8	10.10.2022	0,98	6,22	10,92	10,4 6	7,784	0,587	7,351	4,043	57,222
9	17.10.2022	9,28	5,21	11,7	11,0 1	8,564	3,339	7,901	2,432	67,666
0	24.10.2022	4,4	8,78	4,88	6,43	1,744	,041	3,321	1,032	5,792
1	31.10.2022	0,61	5,44	3,79	3,34	0,654	,427	0,231	,054	0,151
2	07.11.2022	9,43	4,31	1,18	1,13	,956	,827	,979	,915	3,871
3	14.11.2022	53,27	8,64	6,16	5,67	3,024	,143	2,561	,561	7,745
4	21.11.2022	47,79	2,5	5,48	6,14	2,344	,493	3,031	,189	7,105
5	28.11.2022	48,53	3,54	,74	,04	,876	5,025	,149	7,211	16,081
6	05.12.2022	43,7	5,5	4,83	8,04	1,694	,869	4,931	4,319	8,353
7	12.12.2022	41,01	4,71	2,69	0,79	,446	,199	,319	,376	1,035
8	19.12.2022	41,71	9,65	,7	5,06	,836	4,716	1,951	,808	-7,486
9	26.12.2022	35,38	7,99	6,33	1,66	3,194	0,2	,449	,099	-4,627
Разом		90,95	90,15				51,65		52,27	793,29

Інструментами хеджування є похідні контракти — деривативи. Використання деривативів оптимізує функціональність фінансової системи завдяки якісному впливу на фінансовий результат діяльності шляхом створення можливості ефективного управління фінансовим ризиком, покращення планування фінансових потоків, а також забезпечує поширення інформації про стан ринків та очікувань учасників.

Деривативи є інструментами управління ризиком шляхом укладання похідних контрактів, що призводить до встановлення цін, відкритих для спостереження та оцінки як суспільством, так і експертами, які, визначаючи

реальну вартість активів, мають змогу визначити шляхи та умови подальшого розвитку економіки.

В міжнародній практиці строкового ринку деривативами є форвардні контракти, ф'ючерсні контракти та опціони, що і покладено з основу законодавчого регулювання випуску та обігу деривативів з нашої країни. Єдиним видом строкових угод, які використовуються в Україні, є форвардні контракти.

Основною проблемою функціонування вітчизняних бірж є відсутність у біржовому обігу класичних строкових інструментів регулювання ризику - ф'ючерсних контрактів та опціонів.

Похідні фінансові інструменти сприяють розподілу грошових коштів їхньому руху від одних учасників ринку до інших при проведенні операцій хеджування, спекуляціях на курсах цінних паперів, крос-курсах валют, що визначають функціональні ознаки деривативів:

1. Визначення ринкової ціни.
2. Мінімізація ризиків, запобігання збитків і контроль величини прибутку
3. Отримання прибутку від спекулятивних операцій.

При вивченні механізму хеджування значний інтерес викликають питання вибору оптимальних інструментів хеджування. При виборі хеджового інструменту підприємцю потрібно враховувати, що кожен з деривативів виконує певні схожі функції оптимізації цінового ризику, але має також значні відмінності в питаннях гнучкості та ліквідності.

Найприйнятнішим та найефективнішим для хеджування цінового ризику є ф'ючерсний контракт за рахунок своєї високій ліквідності та гнучкості.

При виборі інструментів хеджування схематично підхід має бути таким:

- ретельний аналіз діяльності, порядку розрахунків та ціноутворення, що дасть можливість виявити, на яких етапах виникають

ризика, ступінь їх можливого негативного впливу на кінцеві результати діяльності

- визначення цілей та завдань хеджування
- визначення товарних позицій та інструментів, що можуть бути використані для конкретних цілей хеджування.

Необхідність такого підходу продиктована можливою відмінністю ступеня кореляції, складністю використання, вартістю, ступенем компенсації ризику; визначення свого бачення ринку та складання послідовного плану та бюджету хеджування.

Висновки до розділу 2

Механізм управління ризиками вимагає оцінки факторів ризику та їх рівня для розробки системи заходів з метою зменшення негативних наслідків. У сфері управління фінансовими ризиками внутрішні механізми набувають значущості, включаючи методи та заходи для мінімізації впливу ризиків, які вибираються та впроваджуються в межах самого підприємства.

ПрАТ "Золоті ворота" сьогодні ставить перед собою завдання створення унікальних продуктів для середнього класу, який цінує сутність, розумне споживання та відповідальний підхід до навколишнього середовища. Підприємство акцентує на використанні екологічних матеріалів, енергоефективних технологій та інженерних новацій для забезпечення комфортного життя.

Аналіз фінансової діяльності ПрАТ "Золоті ворота" вказує на зниження необоротних активів, оборотних активів, власного капіталу та зростання зношеності основних засобів. Зниження кількості працівників та отримання чистого збитку у 2017-2018 роках є негативними моментами. Однак відбувається позитивна динаміка у зменшенні збитків та покращенні рівня ліквідності, хоча загальний стан фінансів є нестійким.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКИМИ РИЗИКАМИ НА ПРАТ «ЗОЛОТІ ВОРОТА»

3.1 Шляхи удосконалення механізму управління підприємницькими ризиками на ПрАТ «Золоті ворота»

Найбільш поширеною і складною стратегією управління ризиками є політика їх зниження або скорочення ймовірності та величини фінансових ризиків. До основних методів нейтралізації ризиків слід віднести (рис. 3.1):

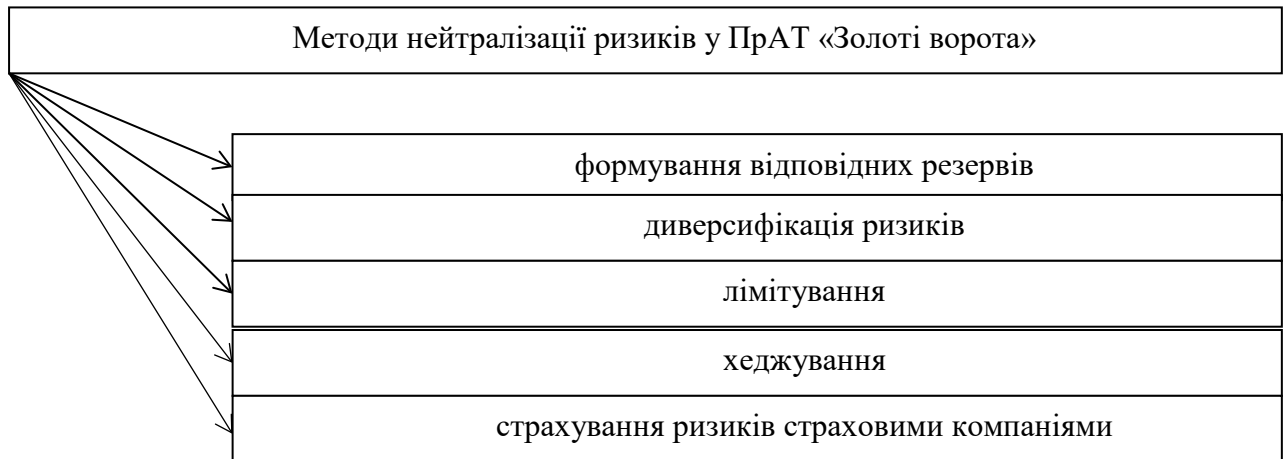

Рисунок 3.1 – Методи нейтралізації ризиків у ПрАТ «Золоті ворота»

- формування відповідних резервів;
- диверсифікація ризиків;
- лімітування;
- хеджування;
- страхування ризиків страховими компаніями. Мінімізація (зменшення) ризиків здійснюється шляхом диверсифікації, лімітування і хеджування.

Диверсифікація підприємницької діяльності полягає в розподіленні зусиль і капіталовкладень між різними видами діяльності, які не пов'язані один з одним.

Лімітування ризиків здійснюється шляхом встановлення відповідних фінансових нормативів, тобто верхньої межі коштів чи ресурсів, за окремими напрямками фінансової діяльності з метою фіксації можливих фінансових втрат на допустимому для підприємства рівні [30, с. 622].

На рис. 3.2 наведено механізми нейтралізації фінансових ризиків у ПрАТ «Золоті ворота».

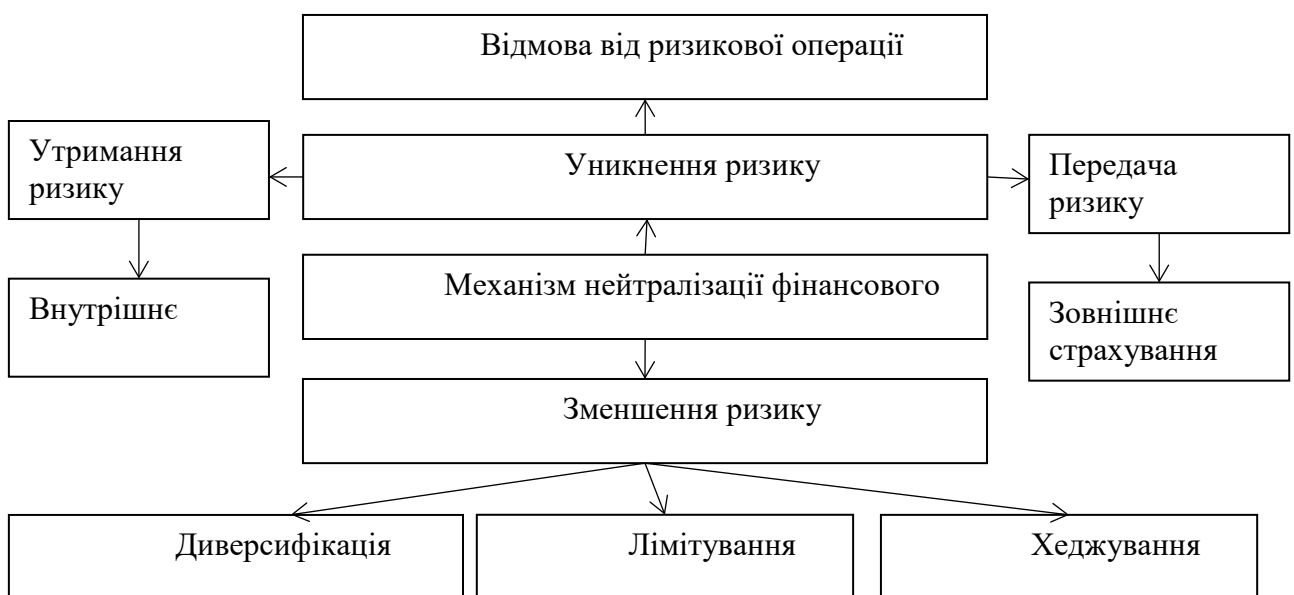

Рисунок 3.2 – Механізми нейтралізації ризиків у ПрАТ «Золоті ворота»

Загальними рекомендаціями щодо зниження ступеня впливу фінансових ризиків у ПрАТ «Золоті ворота» можуть бути наступні:

- складання нового бізнес-плану, спрямованого на фінансове оздоровлення підприємства;
- випуск власних облігацій (для тих підприємств, що є акціонерними товариствами), які є борговими зобов'язаннями, а тому більш надійні і привабливі для інвесторів, ніж акції;
- проведення регулярних аудиторських перевірок з метою контролю фінансової звітності;

- створення на підприємстві резервного ризикового фонду, грошові кошти якого можна використовувати в разі настання несподіваних несприятливих ситуацій тощо;
- з метою попередження штрафів податкової служби здійснення контролю появи нових нормативних документів;
- проведення контролю майбутніх фінансових витрат підприємства;
- відмова від здійснення фінансових операцій, рівень ризику за якими є надмірно високим;
- відмова від продовження господарських відносин з партнерами, які систематично порушують контрактні зобов'язання;
- відмова від використання у високих обсягах позикового капіталу;
- розробка програми по зниженню витрат і контроль кредиторської та дебіторської заборгованості тощо.

Уникнення ризику полягає у розробці внутрішніх заходів характеру, які повністю виключають конкретний вид фінансового ризику. Цей метод дозволяє повністю уникнути потенційних утрат, пов'язаних із фінансовими ризиками, однак, з іншого боку, не дозволяє одержати прибуток, пов'язаний із ризикованою діяльністю. Крім того, ухилення від фінансового ризику може бути просто неможливим. Тому, як правило, цей спосіб застосовується лише до дуже серйозних та великих ризиків. Утримання ризику працює в поєднанні з внутрішнім страхуванням.

При аналізі напрямків розвитку компанії було виявлено, що найбільш перспективними ринками є виконання будівельних робіт на замовлення та продаж будівельних робіт, побудованих компанією.

Тоді ми формулюємо ці два напрямки як проекти корпоративного розвитку:

- Проект розширення асортименту товарів і послуг компанії за рахунок будівництва на замовлення. Метою проекту є задоволення потреб споживачів міста Києва та Київської області шляхом якісного виконання будівельних

робіт;

- Проект розширення асортименту товарів і послуг компанії за рахунок продажу товарів, виготовлених компанією. Метою проекту є задоволення потреб споживачів Києва та Київської області в придбанні будівельних товарів.

Для реалізації проектів корпоративного розвитку необхідно залучати інвестиційні кошти, для цього необхідно підготувати матеріали щодо залучення інвестицій для ПрАТ «Золоті ворота».

Аналіз структури основних фінансових ризиків у діяльності ПАТ «Золоті ворота» показує, що основною проблемою підприємства є недостатній рівень статутного капіталу для забезпечення фінансової стійкості грошових надходжень та відтоків під час будівництва та будівництва. встановити послугу.

Стратегічним напрямком збільшення капіталу ПрАТ «Золоті ворота» є:

По-перше, зростання статутних фондів за рахунок додаткових капітальних вкладень засновниками господарських товариств.

Економічна діагностика ПАТ «Золоті ворота» свідчить про те, що засновники та керівники підприємства повністю використовують прибуток підприємства для збільшення власного капіталу. Тому лише підвищення прибутковості підприємств може частково вирішити цю проблему.

Щоб підтвердити цей напрямок, необхідно зробити прогноз прибутковості акцій і надати інвесторам докази про те, що прогнозована прибутковість акцій не опускається нижче рівня заміщення (16% на рік - банківські депозити). Аналіз рентабельності власного капіталу чистого прибутку після оподаткування (в еквіваленті 1,3 млн. грн.) у 2022 році показує, що її рівень становить 231,4%. Тобто власний капітал збільшився до рівня 6 мільйонів гривень. Очікується, що рентабельність акціонерного капіталу становитиме не менше 50,0% на рік, що робить його привабливим інвестиційним показником для майбутніх акціонерів реорганізованої компанії.

По-третє, можливість випуску компанією облігацій для залучення додаткових довгострокових позикових коштів не перевищує 25% статутного фонду, тому така операція тільки вигідна, оскільки розмір компанії збільшується після реорганізації. Статутний фонд. Щоб мінімізувати операційні ризики без реорганізації товариства з обмеженою відповідальністю в акціонерне товариство та можливої втрати прав управління бізнесом, необхідно перебудувати процес управління позиковими коштами та дебіторською заборгованістю. Стратегічними напрямками реінжинірингу процесу кредитування та управління дебіторською заборгованістю ПрАТ «Золоті ворота» є:

1. Реорганізація дебіторської заборгованості у векселі за векселями індосованими банками. За рахунок дисконтування векселів індосованих банком сума дебіторської заборгованості зменшиться на 12-14%.

Отриманий вексель можна використати для розрахунків за кредиторами безпосередньо з кредиторами або для отримання «вексельної позики» від комерційного банку на конкурентних умовах максимізації прибутку (необов'язкова застава векселя, купівля банком векселя або факторинг) векселя Примітка). Отриманий «кредит за векселем» може бути використаний для погашення «касового розриву» в запланованих грошових надходженнях і виплатах, зменшуючи ризик втрат власного капіталу для погашення «касового розриву» (корпоративне фінансове банкрутство).

2. Кредиторська заборгованість, яка переоформлена у вигляді довгострокових векселів і забезпечена довгостроковими комерційними кредитами, повинна бути реструктурована з поточної заборгованості підприємства в довгострокову заборгованість на балансі підприємства та дорівнює інвестиційному капіталу підприємства.

Вибрані стратегічні напрямки реінжинірингу процесу кредитного фінансування та управління дебіторською заборгованістю ПрАТ «Золоті ворота» наступні:

Перший напрямок – переформування активної частини балансу

Дебіторську заборгованість необхідно реструктуризувати у вексель за індосованим банком векселем, що призведе до зменшення суми дебіторської заборгованості на 12-14% за рахунок дисконту векселя. Отриманий вексель можна використати для розрахунків за кредиторами безпосередньо з кредиторами або для отримання «вексельної позики» від комерційного банку на конкурентних умовах максимізації прибутку (необов'язкова застава векселя, купівля банком векселя або факторинг) векселя Примітка). Отриманий «кредит за векселем» може бути використаний для погашення «касового розриву» в запланованих грошових надходженнях і виплатах, зменшуючи ризик втрат власного капіталу для погашення «касового розриву» (корпоративне фінансове банкрутство).

Другий напрямок – це переформування пасивної частини балансу

Кредиторська заборгованість, яка переоформлюється у формі довгострокових векселів для покриття довгострокових комерційних кредитів генеральним підрядникам для будівельних проектів, має бути реструктуризована на балансі компанії з поточної заборгованості компанії в довгострокову заборгованість, що дорівнює інвестованому капіталу компанії. Наступним етапом є реорганізація ПрАТ «Золоті ворота» в акціонерне товариство, внесення ПрАТ «Золоті ворота» довгострокових векселів як пайових вкладів кредиторів (майбутніх акціонерів АТ) до статутного капіталу. компанія ПАТ «Золоті ворота».

Провести реорганізацію пасивної частини балансу акціонерного товариства «Кінмень» таким чином:

1. Постійно існуючу заборгованість у розділі «Оборотні кошти» балансу за 2021-2022 роки реструктуризуємо у статутний капітал новоствореного акціонерного товариства ПрАТ «Золоті ворота», тобто вживемо заходів для уникнення «ПрАТ «Золоті Ворота» банкрутство, оскільки аналіз показав відсутність можливості погашення ПАТ «Золоті Ворота» цих векселів.

2. Оскільки відповідно до Закону про господарські товариства України

створене товариство має право зараховувати цінні папери до юридичних вкладів, а відповідно до Закону про цінні папери та фондові біржі ці цінні папери є векселями ПрАТ «Золоті ворота». » від нових акціонерів, інвестиційні кошти не потрібні

3. Під час реорганізації власники ПрАТ «Золоті ворота» включили статутний капітал ПрАТ «Золоті ворота» до статутного капіталу акціонерного товариства, ставши власниками 12,39% акцій та втративши контрольний пакет акцій менеджменту в спільній акціонерне товариство.

Реструктуризація активної частини балансу ПАТ «Золоті ворота» буде проведена наступним чином:

1. 70% дебіторської заборгованості розраховується векселями, гарантованими дебіторами, при цьому зменшується сума дебіторської заборгованості, яка вимагається комерційними банками для гарантування векселів дебіторів, на 13%.

2. 50% завіреного касового чека враховується в комерційному банку і надається знижка 10%. Отримані кошти ми спрямовуємо на збільшення рівня виробничих запасів та незавершеного виробництва (недобудованих кабін).

3. В результаті зменшився фінансовий результат (виручка) на 13% за рахунок зменшення вартості дебіторської заборгованості за виконані будівельно-монтажні роботи.

4. Для будівництва вілли ми збільшуємо основні засоби на 1,8 млн. грн. 2022 рік.

Ефективність реалізації запропонованих заходів реструктуризації грошових потоків ПрАТ «Золоті ворота» проаналізовано за допомогою моделювання альтернативного розвитку підприємства у 2021-2022 роках з використанням реальної фінансової інформації ПрАТ «Золоті ворота» як вихідних даних.

У табл. 3.1 наведені результати прогнозу реорганізації балансу, звіту про фінансові результати та, відповідно, показників фінансової діяльності ПрАТ «Золоті ворота» після впровадження запропонованих заходів

реінжинірингу активів та пасивів балансу ПрАТ «Золоті ворота» у 2021–2022 роках.

Таблиця 3.1 – Порівняння рівня ризику банкрутства до і після запропонованих заходів

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.
Доля впливу доходності активів в показнику Альтмана Z (показник X5)	-0,70	-0,82	0,42	0,65
Інтегральний показник Альтмана Z	0,81	-0,92	0,51	0,78
Якісна оцінка ступеня ризику банкрутства	Висока	Висока	Висока	Середня
Середньорічний експертний рівень ризику банкрутства підприємства по Альтману в %	55	40	35	5

Джерело: складено за даними фінансової звітності

Отже, з даних табл. 3.1 спостерігаємо про зниження рівня ризику банкрутства у прогнозі періоди. На рис. 3.3 відобразимо графічну ілюстрацію зміни інтегрального показника банкрутства.

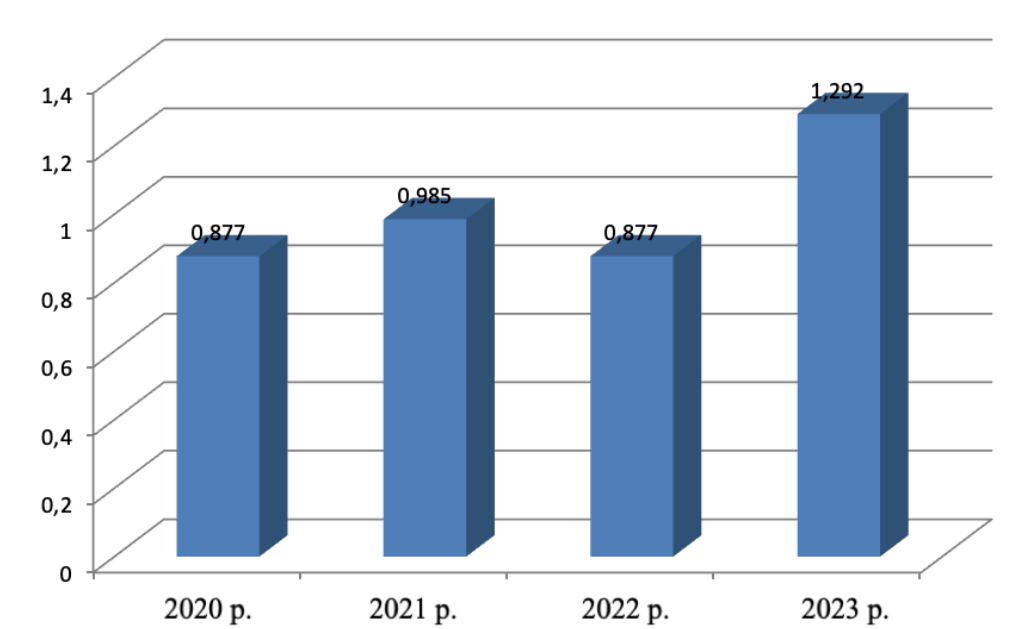

Рисунок 3.3 – Прогнозні значення рівня ризику банкрутства у ПрАТ «Золоті ворота»

У табл. 3.2 виконаємо порівняльну оцінку рівня втрати фінансової залежності у 2021-2022 рр.

Таблиця 3.2 – Порівняння рівня ризику втрати фінансової незалежності у ПрАТ «Золоті ворота»

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024р.
Коефіцієнт автономії КАВТ	-5,235	-5,444	0,0502	0,1016
Норматив НКАВТ > 0,5	0,5		0,5	
Відхилення (факт НАВТ – норматив)	-4,735	-4,944	-0,4498	-0,3984
Відносне відхилення	-95,25	-98,23	-89,97	-79,68
Маточікування відносного відхилення в % (рівень ризику за період)	-125,6		-88,70	
Відхилення відносного відхилення від маточікування %	-5,26	-4,26	-1,27	9,02
Дисперсія вибірки відносних відхилень	10,5		38,50	
Середньоквадратичне відхилення вибірки відносних відхилень	2,2		6,20	
Варіації відносно маточікування рівня ризику в %	-8,5	-2,5	1,43	-10,17

Джерело: складено за даними фінансової звітності

Отже, за даними табл. 3.2 спостерігаємо покращення показника фінансової незалежності у прогностні періоди. На рис. 3.4 відобразимо графічну ілюстрацію зміни коефіцієнту фінансової незалежності.

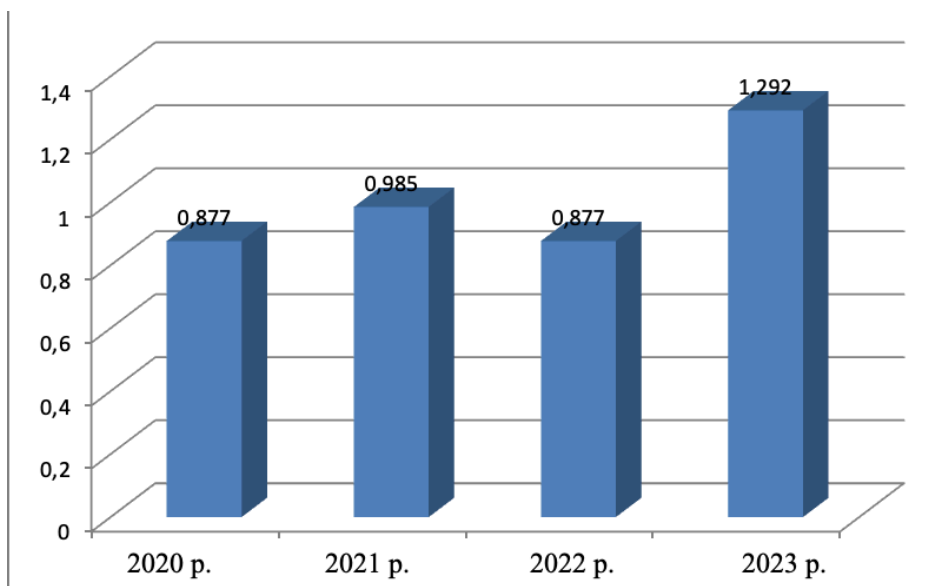

Рисунок 3.4 – Прогнозні значення рівня втрати фінансової незалежності у ПрАТ «Золоті ворота» у 2020-2023 рр.

У табл. 3.3 виконаємо порівняльну оцінку рівня абсолютної платоспроможності у 2021-2021 рр.

Таблиця 3.3 – Порівняння рівня абсолютної платоспроможності у ПрАТ «Золоті ворота»

Показники	2021 р.	2022 р.	2020 р.	2021 р.
Коефіцієнт поточної абсолютної ліквідності	0,001	0,005	0,396	0,730
Норматив НКПАЛ=0,2-0,35	0,275		0,275	
Відхилення	-0,274	-0,27	0,121	0,455
Відносне відхилення в %	-56,32	-72,07	+44,00	+165,45
Маточікування відносного відхилення в % (рівень ризику за період)	-68,46		+104,73	
Відхилення відносного відхилення від маточікування %	12,15	-3,61	-60,73	+60,72
Дисперсія вибірки відносних відхилень	250,81		7373,0	
Середньоквадратичне відхилення вибірки відносних відхилень	15,84		85,87	
Варіації відносно маточікування рівня ризику в %	-17,74	5,27	-70,72	+70,72

Джерело: складено за даними фінансової звітності

Отже, за даними табл. 3.3 спостерігаємо покращення показника рівня абсолютної ліквідності у прогностні періоди. На рис. 3.5 відобразимо графічну ілюстрацію зміни коефіцієнту абсолютної ліквідності.

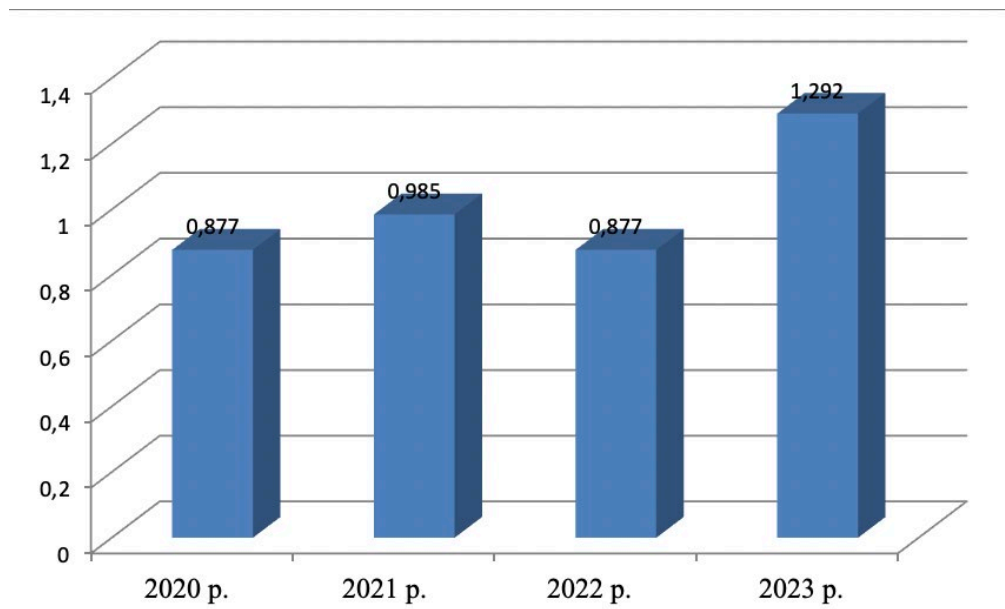

Рисунок 3.5 – Прогнозні значення рівня абсолютної платоспроможності у ПрАТ «Золоті ворота» у 2021-2021 рр.

У табл. 3.4 виконаємо оцінку рівня ризику втрати стійкості по покриттю кредиторської заборгованості короткостроковою дебіторською.

Таблиця 3.4 – Порівняння рівня ризику втрати стійкості по покриттю кредиторської заборгованості короткостроковою дебіторською у ПрАТ «Золоті ворота»

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.
Співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованостей	0,877	0,985	0,877	1,292
Норматив > 1,0	1,2		1,2	
Відхилення (факт - норматив)	-0,3232	-0,2146	-0,3232	+0,092
Відносне відхилення в %	-26,93	-17,88	-26,93	+7,67
Маточікування відносного відхилення в % (рівень ризику за період)	-22,58		-9,63	
Відхилення відносного відхилення від маточікування %	-4,35	4,70	-17,3	+17,3
Дисперсія вибірки відносних відхилень	34,75		299,3	
Середньоквадратичне відхилення вибірки відносних відхилень	5,90		17,3	
Варіації відносно маточікування рівня ризику в %	19,27	-20,80	-179,6	+179,6
Максимальний рівень ризику з достовірністю 0,997 (3 середньоквадратичних відхилення) в %	(-4,89) – (40,26)		(+42,27) – (61,53)	

Джерело: складено за даними фінансової звітності

Отже, з даних табл. 3.4 спостерігаємо покращення рівня співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованостей.

Аналіз змін показників фінансової стійкості, платоспроможності та ліквідності ПрАТ «Золоті ворота», переконливо доводить, що при запропонованому комплексі заходів реорганізації (реінжинірингу) організації фінансових процесів в ПрАТ «Золоті ворота» можливе досягнення переходу підприємства в зону абсолютної стійкості по виконанню всіх вимог до діяльності підприємства.

При різкому зростанні рівня власного капіталу в пасивах балансу – його рентабельність падає. Це класично відповідає CAPM – теорії діяльності ринку: при зниженні ризику діяльності – знижується рівень рентабельності бізнесу. Тобто запропоновані заходи зниження ризику діяльності

підприємства ПрАТ «Золоті ворота» приводять до суттєвого зниження рентабельності власного капіталу.

3.2 Структурно-інформаційна модель системи управління ризиками на ПрАТ «Золоті ворота»

У схематичному вигляді система управління фінансовими ризиками має такий вигляд (рис. 3.6) і призначена для надання керівництву інформації, що включає всебічну оцінку фінансових ризиків, які виникають в ході діяльності підприємства, що дає можливість приймати більш ефективні управлінські рішення. Розроблена система управління фінансовими ризиками може використовуватись у рамках тактичного та стратегічного контуру управління.

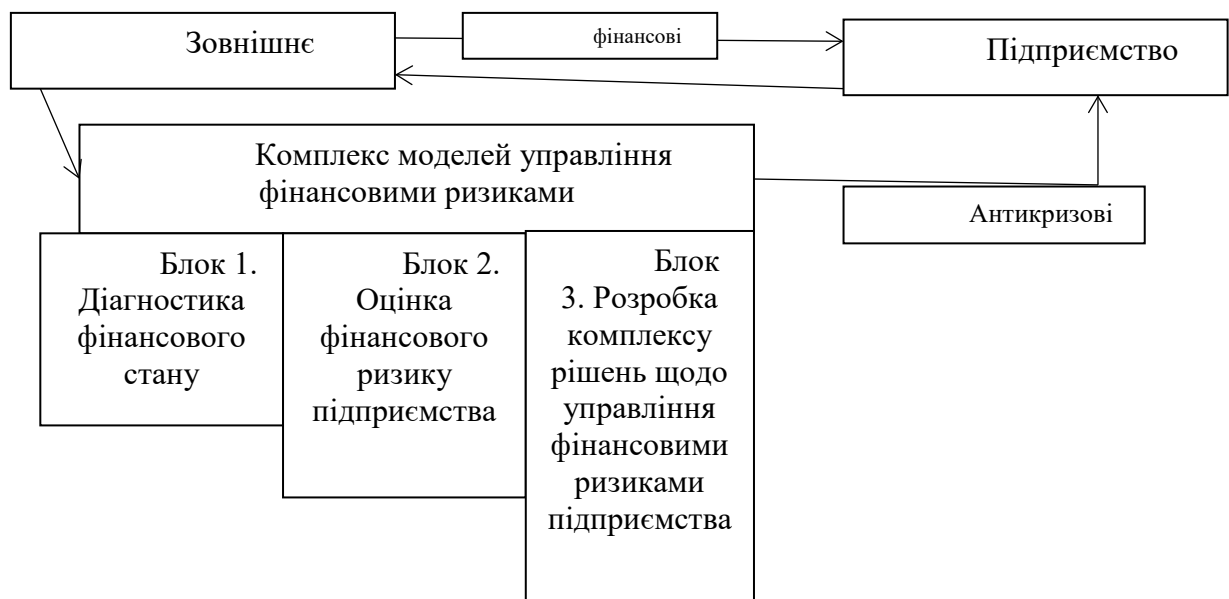

Рисунок 3.6 – Структурно-інформаційна модель системи управління фінансовими ризиками у ПрАТ «Золоті ворота»

Центральним елементом системи управління фінансовими ризиками підприємства є комплекс економіко-математичних моделей, за допомогою

якого реалізується основна мета управління фінансовими ризиками – мінімізація фінансових втрат, пов'язаних з дією фінансових ризиків. Комплекс економіко-математичних моделей має базуватися на таких концептуальних положеннях:

1. Управління фінансовими ризиками розглядає підприємство як складну економічну динамічну систему, стан якої можна виміряти набором індикаторів (або універсальних індикаторів).

2. Реалізація складних економіко-математичних моделей підтримується моделями оцінки фінансового стану підприємства, сценарного прогнозування наслідків ризикових ситуацій та вибору антиризикових заходів.

3. Розробка комплексу економіко-математичних моделей, спрямованих на вирішення завдань управління фінансовими ризиками при тактичному та стратегічному плануванні. У цьому контексті завдання управління спрямовані на локалізацію окремих ризиків або їх комбінацій.

4. Для цілей управління тактичним і стратегічним ризиком імовірнісні методи мають обмежену сферу застосування, тому задачі управління розглядаються в умовах невизначеності. 5. Оцінка ступеня ризику базується на оцінці наслідків ризикової ситуації, що склалася, на стан підприємства.

Основними принципами побудови системи управління фінансовими ризиками є:

- системність - менеджмент повинен розглядати підприємство як складну економічну систему, на яку впливає зовнішнє середовище;
- керованість – бізнес має певні важелі, які дозволяють компенсувати негативні впливи та обмежити розвиток ризикованих ситуацій;
- Адекватність – набір управлінських рішень щодо зниження фінансового ризику діяльності підприємства повинен відповідати певному виду та ступеню ризику, а їх ефективність повинна оцінюватися з точки зору покращення загального фінансового стану підприємства;

У табл. 3.6 відобразимо результати ідентифікації ризиків в діяльності ПрАТ «Золоті ворота» після запропонованих заходів.

Таблиця 3.6 – Порівняння рівня ризику втрати стійкості по покриттю кредиторської заборгованості короткостроковою дебіторською у ПрАТ «Золоті ворота»

Назва окремого ризику	Рівень ризику (маточікування), %	Максимальний ризик, %	Вагова частка впливу ризику
Ризик втрати власного капіталу за рахунок "касових розривів"	-45,56	-28,3	0,3
Ризик втрати стійкості по покриттю кредиторської заборгованості дебіторською заборгованістю	9,63	61,53	0,1
Ризик втрати фінансової незалежності (автономії)	-17,2	56,69	0,1
Ризик абсолютної неплатоспроможності	-104,73	152,88	0,1
Експертний ризик загального банкрутства	5,0	35,0	0,4
Середньозважений рівень загального ризику діяльності	-23,17	35,61	

Джерело: складено за даними фінансової звітності

Таким чином, впровадження запропонованих шляхів реінжинірингу активів (дебіторська заборгованість) та пасивів (кредиторська заборгованість) балансу дозволяє (в порівнянні з фактичними даними рівнів ризиків:

- знизити ризик втрати власного капіталу за рахунок "касових розривів" з рівня 46,6% до рівня гарантованого середньозваженого запасу в (- 45,56%);

- знизити ризик втрати стійкості по покриттю кредиторської заборгованості дебіторською заборгованістю з рівня 22,6% до рівня 9,63%;

- знизити ризик втрати фінансової незалежності (автономії) з рівня 88,7% до рівня гарантованого середньозваженого запасу в (- 17,2%);

- знизити ризик абсолютної неплатоспроможності з рівня 68,5% до рівня гарантованого середньозваженого запасу в (- 104,73%);

- знизити експертний ризик загального банкрутства з рівня 40,0% до рівня 5,0%;

- знизити середньозважений рівень загального ризику діяльності з

рівня 47,96% до рівня гарантованого середньозваженого запасу в (- 23,17%);

- знизити максимальний імовірний рівень загального ризику діяльності з рівня 172,946% до рівня 35,61%.

Для оцінки ризиків підприємства залежно від масштабу і складності досліджуваного об'єкта, схильності суб'єкта господарювання до певної групи ризиків, наявності необхідних початкових даних і ресурсів, а також ставлення до ризику особи, що приймає рішення, можуть використовуватися різні методи та моделі, які передбачають розрахунок певних абсолютних та відносних показників чи аналіз статистичних даних. Це дає змогу певною мірою оцінити ймовірність настання ризику та його рівень, вказати зону ризику. Водночас єдиної ефективної моделі для оцінювання всіх фінансових ризиків суб'єктів господарювання немає. Кожен метод оцінки фінансового ризику має свої особливості, а його застосування залежить від багатьох чинників.

Висновки до розділу 3

Система управління ризиками, яку розроблено, може бути використана в межах тактичного та стратегічного управління. Основним компонентом у системі управління фінансовими ризиками підприємства є набір економіко-математичних моделей, які служать для досягнення основної мети - мінімізації фінансових втрат, пов'язаних із впливом фінансових ризиків.

Умови ринкової економіки роблять управління ризиками на підприємствах України ключовим аспектом їх фінансово-господарської діяльності. Недооцінка фінансових ризиків може призвести до суттєвих збитків або навіть банкрутства та ліквідації підприємства. Відповідна оцінка фінансових ризиків надає можливість передбачити та мінімізувати наслідки небажаних подій.

ВИСНОВКИ

Проведене у роботі дослідження дозволило сформуванати наступні висновки згідно із завданнями:

1. Визначення сутності підприємницьких ризиків, їх характеру та місця виникнення має важливе як теоретичне, так і прикладне значення. Це є необхідним для створення підприємством ефективної системи стратегічного аналізу фінансових ризиків та дієвої системи ризик-менеджменту. Фінансові ризики відіграють найзначущу роль у загальному портфелі ризиків підприємства. Вони становлять найбільшу частину сукупних господарських ризиків підприємства і впливають на різні аспекти господарської діяльності підприємства. Рівень підприємницьких ризиків зростає із збільшенням обсягів і диверсифікацією фінансової діяльності підприємства. Зростання ступеня впливу фінансових ризиків на результати фінансової діяльності підприємства пов'язано із швидкою зміною економічної ситуації в країні і кон'юнктури фінансового ринку, розширення сфери фінансових відносин, появою нових фінансових технологій та інструментів.

2. Механізм управління ризиками полягає передусім в оцінці фактора ризику, його рівня, з метою розробки системи заходів щодо мінімізації негативних наслідків. В системі методів управління фінансовими ризиками вагоме значення відіграють внутрішні механізми їх нейтралізації, до яких відносять методи та заходи мінімізації негативних впливів наслідків ризиків, що обираються і здійснюються в межах самого підприємства.

3. Сьогодні Зміст Всередині — це унікальні продукти для середнього класу. ПрАТ «Золоті ворота» орієнтується на тих, хто цінує сутність, а не форму, надає перевагу розумному споживанню замість розкоші та відповідально ставиться до себе, свого оточення й світу. Тому в проектах екологічні матеріали, енергоефективні технології, інженерні новації і кльові споживацькі фішки для комфортного життя у задоволення.

4. Аналіз діяльності ПрАТ «Золоті ворота свідчить про зниження суми необоротних активів на 17,5 тис. грн. або на 0,13%, оборотних активів на 1762 тис. грн. або на 11,54%, власного капіталу – на 3626,5 тис. грн., довгострокових зобов'язань на 2634,6 тис. грн. або на 2,98%, поточних зобов'язань – на 2738,5 тис. грн. або на 3%, що являється негативним моментом у діяльності підприємства. Окрім цього спостерігаємо зростання зношеності основних засобів, про що свідчить зростання коефіцієнту зношуваності у 2018 р. на 0,01 пункти або на 2,63%. Спостерігаємо у 2018 р. зниження середньої кількості працівників на 18 осіб або на 34,62%. Підприємство отримало чистий збиток протягом 2017-2018 рр., але відбулась позитивна зміна – зниження суми збитку на 23301,4 тис. грн. або на 91,49%.

Так, у 2018 р., порівняно з 2017 р. відбулось зниження загальної суми активів на 1779,5 тис. грн. або на 6,1%, що пояснюється тим, що підприємство згорнуло свою діяльність. На формування даної зміни вплинуло зниження величини необоротних активів на 17,5 тис. грн. або на 0,1% та суми оборотних активів на 1762 тис. грн. або на 11,5%.

Дані свідчать про погіршення використання підприємством основних засобів. Про це свідчить зростання коефіцієнту зносу основних засобів на кінець 2018 р. на 0,014 пункти. Так, бачимо, що ступінь зношеність основних засобів на кінець 2017 р. складає 52,1%, на кінець 2017 р. – 53,5% Дані свідчать про зниження чистого доходу (виручки) на 2258 тис. грн. або на 80,50% та зростання інших операційних доходів на 7195,3 тис. грн. або 346,69% та інших доходів на 7559,3 тис. грн. або на 433,37%.

Дані свідчать про зниження суми собівартості на 1520,7 тис. грн. або на 86,26%, інших операційних витрат на 2123,7 тис. грн. або на 16,89%, інших витрат – на 7160,4 тис. грн.. Дані дозволили оцінити рівень ліквідності ПрАТ «Золоті ворота» протягом 2017-2018 рр. Так, значення коефіцієнту покриття не входять до нормативного значення та свідчать про те, що підприємство не має у достатній кількості коштів, які можна використати для погашення

короткострокових зобов'язань. Позитивним моментом являється зростання даного показника на кінець 2018 р. на 0,069 пункти (або на 5,72%).

Дані свідчать про те, що на досліджуваному підприємстві спостерігається кризова фінансова ситуація у 2017-2018 рр. Кризова ситуація сформувалась на підприємства за рахунок зниження власних оборотних коштів. Дані свідчать про те, що підприємство являється фінансово нестійким та не має значний запас фінансової стійкості. Про це свідчить від'ємна частка власних коштів у структурі капіталу підприємства на початок року, присутність боргу, який необхідно обслуговувати.

5. Розроблена система управління ризиками може використовуватись у рамках тактичного та стратегічного контуру управління. Центральним елементом системи управління фінансовими ризиками підприємства є комплекс економіко-математичних моделей, за допомогою якого реалізується основна мета управління фінансовими ризиками – мінімізація фінансових втрат, пов'язаних з дією фінансових ризиків

6. Управління ризиками на підприємствах України в умовах ринкової економіки є дуже важливим аспектом їх фінансово-господарської діяльності. Недооцінка фінансових ризиків може призвести до значних збитків або взагалі до банкрутства і наступної ліквідації суб'єкта господарювання. Оцінка фінансових ризиків на підприємстві дає змогу попередити чи мінімізувати наслідки розвитку небажаних подій.

7. Для оцінки ризиків підприємства залежно від масштабу і складності досліджуваного об'єкта, схильності суб'єкта господарювання до певної групи ризиків, наявності необхідних початкових даних і ресурсів, а також ставлення до ризику особи, що приймає рішення, можуть використовуватись різні методи та моделі, які передбачають розрахунок певних абсолютних та відносних показників чи аналіз статистичних даних. Кожен метод оцінки фінансового ризику має свої особливості, а його застосування залежить від багатьох чинників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азаренкова Г. М., Журавель Т. М., Михайленко Р. М. Фінанси підприємств: навч. посібник для самост. вивч. дисципліни; підручник К.: Знання-Прес, 2012. 299 с.
2. Андрейченко А.В. Аналіз ринкової кон'юнктури: навчальний посібник – Одеса: ОНЕУ, 2014, 345 с.
3. Атаманюк З. , Панчишина С. Економічна теорія: макро і мікроекономіка; підручник К.: Видавничий Дім "Альтернативи", 2016. 606 с.
4. Базилевич В.Д. Економічна теорія: Політекономія: Підручник - 7-ме вид., стер.; підручник К.: Знання-Прес, 2008. 719 с.
5. Баранова В.Г., Дубовик О.Ю., Хомутенко В.П. та ін.. Податкова система: Навчальний посібник. Одеса: ВМВ, 2014. 344 с.
6. Бердар М. М. Фінанси підприємств: навчальний посібник: 2012. 464 с.
7. Болтянська Л.О., Андреева Л.О., Лисак О.І. Економіка підприємства: навчальний посібник Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. 668 с.
8. Бондар С.Л., Лондар С.Л., Тимошенко О.В. Фінанси: навч. посіб. Вінниця: Нова Книга, 2014. 384 с.
9. Буряк П. Ю., Смолінська С. Д., Татарин Н. Б. Фінанси; підручник К.: Хай-Тек Прес, 2014. 392 с.
10. Венгер В. В. Фінанси: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл; підручник К.: Центр навчальної літератури, 2012. 432 с.
11. Герасимчук Н. А., Мірзоєва Т. В., Томашевська О. А. Економічні і фінансові ризики – Київ: ЦП Компринт, 2015. 288 с.
12. Гетьман О. О. Економіка підприємства: Навч. посібник: Центр учбової літератури, 2014. 488 с.
13. Гой І. В. Підприємництво: навч. посіб: ЦУЛ, 2013. 368 с.

14. Дибя М. І. Основні джерела фінансових ризиків. Фінанси України, 2009. С. 101-111. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2009_5_11
15. Дорошенко Г. О., Семенець А. О., Пасенко Н. С. та ін. Економіка підприємства: теорія і практикум; підручник К.: 2013. 328 с.
16. Дурасова Є. О. Комплексна оцінка фінансових ризиків підприємства. Управління розвитком. 2014. № 10. С. 15-18. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uproz_2014_10_7
17. Жихор О. Б., Балясна Ю. С. Управління фінансовими ризиками та методи їх нейтралізації на підприємстві. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2011. 149-153 с.
18. Загірняк М.В., Перерва П.П, Маслак О.І. Економіка підприємства: магістерський курс. Підручник Частина 11. Кременчук, 2015. 756 с.
19. Заяць Р.В. Форми господарювання та підприємницька діяльність, URL: <http://efm.vsau.org/files/pdfa/2694.pdf>
20. Зоріна О. А. Методи аналізу фінансових ризиків. Міжнародний збірник наукових праць. 2010. Вип. 20. 221–229 с.
21. Зянько В. В., Дзюбка М. Ю. Методи аналізу фінансових ризиків суб'єктів господарювання. Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2017. Вип. 1(1). С. 99-102. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evzdia_2017_1%281%29__21
22. Івасів Б.С. Гроші та кредит; підручник К.: КНЕУ, 2015. 402 с.
23. Карлін М.І. Фінансова система України; підручник К.: Знання, 2017. 324 с.
24. Павлова В. І., Клименк В.В., Акімова Л. М., Докієнко Л. М. Фінансовий ринок; підручник К.: «Центр учбової літератури», 2015. 358 с.
25. Колодізев О.М. Гроші і кредит; підручник К.: Знання, 2015. 615 с.
26. Корж Н. В. Методи управління фінансовими ризиками. Траекторія науки. 2016. Т. 2, № 10. С. 11-16. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/trna_2016_2_10_3

27. Кремень О.І. Фінанси; підручник К.: Центр навчальної літератури, 2012. 416 с.
28. Королюк Т. Концептуальні підходи до класифікації ризиків. Теоретичні та прикладні аспекти розвитку економіки: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції: Тернопіль: Видавництво ТНТУ імені Івана Пулюя, 2014. 29–32 с.
29. Королюк Т. Систематизація і класифікація ризиків у галузях економічної науки. Галицький економічний вісник. Т.: ТНТУ, 2015. Том 48. № 1. С. 62–71.
30. Кротюк В., Куценко О. Розрахунок мінімально необхідної величини капіталу згідно з першою компонентою Вісник НБУ. 2006. № 7. С. 2–7.
32. Крупка М. І. Гроші та кредит: підручник Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. Л.: ЛНУ ім. Івана Франка, 2011. 419 с.
33. Круш П. В. Гроші та кредит: Навч. посіб.: Центр учбової літератури, 2010. 216 с.
34. Кузьмінець Т.Г. Управління фінансовими ризиками в умовах ринкової економіки. №12(52), 2017. 677-680 с.
35. Липчук В.В. Маркетинг: Навчальний посібник Львів: "Магнолія 2006", 2012. 456 с.
36. Лучковська С. І. Фінансове право: навч. посібник для студ. економ, спец. вищих навч. закладів; підручник К.: КНТ. 2016. 296 с.
37. Малишко В.М. Страхування фінансових ризиків: теоретичний та практичний аспекти. Економіка. №5, 2016. 82-85 с.
38. Мальська М.П. Корпоративне управління: теорія та практика. Підручник: Центр учбової літератури, 2012. 360 с.
39. Мацелюх Н.П., Максименко І.А. Історія економіки та економічної думки. Політична економія. Мікроекономіка. Макроекономіка: Навч. посіб.: "Центр учбової літератури", 2014. 382 с.
40. Меглаперідзе А.С. Фінанси: навчальний посібник : Центр учбової літератури, 2013. 419 с.

41. Мошек Г. Є., Ковальчук М. М., Поканєвич Ю. В., та ін.. Менеджмент; підручник К., 2015. 550 с.
42. Непочатенко О. О. Фінанси підприємств: підручник К.: ЦУЛ, 2013. 504 с.
43. Омеляненко Ю. О. Роль парабанківської системи у розвитку національної економіки. URL: http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/33468/1/Omelianenko_parabanking_system.pdf
44. Писаний В. А. Організаційні основи фінансової безпеки банківської установи. URL: http://www.rusnauka.com/12_KPSN_2015/Pravo/6_167004.doc.htm
45. Примостка Л. О. Управління банківськими ризиками: навчальний посібник; Мін-во освіти і науки України, ДВНЗ «КНЕУ ім. Вадима Гетьмана»; підручник К.: КНЕУ, 2007. 600 с.
46. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19.06.2003 № 964-IV (поточна редакція від 07.08.2015, підстава 630-19) Відомості Верховної Ради України (ВВР).2003. № 39. Ст. 351.
47. Петрович Й. М., Прокопишин-Рашкевич Л. М. Економіка і фінанси підприємства: навч. посіб. Львів: Магнолія 2006, 2014. 408 с.
48. Полякова О. Ю., Гольцяєва Л. А. Основні засади формування комплексу моделей управління фінансовими ризиками підприємства. Бізнес Інформ. 2013, № 6. 106-110 с.
49. Рогач С. М., Гуцул Т. А., Ткачук В. А. та ін.. Економіка і підприємництво, менеджмент; підручник К.: ЦП «Компринт», 2015. 714 с.
50. Сороківська М. В., Андрейків Т. Я. Фінанси підприємств: навч. посібник. Львів: Видавництво Львівської комерційної академії, 2015. 288 с.
51. Старостенко Г.Г. Політична економія: підручник К.: Кондор-Видавництво, 2013. 464 с.
52. Стойко О.Я. Фінанси; підручник К.: Алерта. 2014. 432 с.

53. Федосов В.М. Бюджетна система: навчальний посібник К.: КНЕУ, 2015. 454 с.
54. Федосов В.М. Фіскальна політика. Практикум: навч.-метод. посіб. Держ. ВНЗ "Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана". Київ: КНЕУ, 2016. 307 с.
55. Фесюк М.О. Аналіз фінансових ризиків в системі стратегічного управління підприємством. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. Видавництво Національного університету "Львівська політехніка", 2009. 652 с.
56. Цвігун Т. В. Механізм управління ризиками в системі управління підприємством. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент. 2017. Вип. 23(2). 9-13 с. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2017_23%282%29__4
57. Шелудько В.М. Фінансовий ринок: підручник К.: Знання, 2015. 535 с.
58. Щетинін А. І. Політична економія: підручник К.: Центр учбової літератури, 2015. 480 с.
59. Юхименко П.І., Федосов В.М., Лазебник Л.П. Теорія фінансів: підручник К.: ЦУЛ, 2010. 576 с.
60. Яворська Т. В. Страхові послуги: навчальний посібник К.: Знання, 2007. 360 с.
61. Офіційний сайт ПрАТ «Золоті ворота». URL: <https://zv.ua/>
62. Committee of Sponsoring Organizations (COSO) of the Treadway Commission (2008), Internal Control. Integrated Framework: Guidance on Monitoring Internal Control System. URL: <http://www.coso.org>
63. Bank for International Settlements (2003), Sound Practices for the Management and Supervision of Operational Risk, Basel Committee on Banking Supervision. URL: <http://www.bis.org/bcbs/index.htm>
64. Sound Practices for the Management and Supervision of Operational Risk. Basel Committee on Banking Supervision. February 2003. 20 p.

65. Principles for the Sound Management of Operational Risk/ Basel Committee on Banking Supervision. June 2011. 27 p.
66. Operational Risk – Supervisory Guidelines for the Advanced Measurement Approaches. Basel Committee on Banking Supervision. June 2011. 63 p.
67. Standardised Measurement Approach for operational risk. Basel Committee on Banking Supervision. March 2016. 18 p.
68. Results from the 2008 Loss Data Collection Exercise for Operational Risk. Basel Committee on Banking Supervision. July 2009. 94 p.
69. Observed range of practice in key elements of Advanced Measurement Approaches (AMA). Basel Committee on Banking Supervision. July 2009. 103 p.
70. Patrick de Fontnouvelle, Virginia DeJesus-Rueff, John Jordan, Eric Rosengren. Using Loss Data to Quantify Operational Risk. Federal Reserve Bank of Boston. April, 2003. 32 p.
71. Principles for the Sound Management of Operational Risk. Basel. June 2011. URL: <http://www.bis.org/publ/bcbs195.pdf>
72. Jobst A. Andreas. Consistent Quantitative Operational Risk Measurement and Regulation: Challenges of Model Specification, Data Collection, and Loss Reporting. IMF Working Paper. November, 2007. 46 p.
73. Azamat Abdymomunov. Banking Sector Operational Losses and Macroeconomic Environment. Federal Reserve Bank of Richmond March, 2014.
74. Operational Risk: The end of internal modelling? December 2015. URL: www.pwc.com/financialservices
75. Sebastian Fritz-Morgenthal. brief history of Operational Risk Management A brief history of Operational Risk Management -Lessons Learned? Sebastian Fritz-Morgenthal. November, 2015. 28 p.
76. Kaminsky A., Kiyak A. Identification, analysis and management of operational risks in Ukrainian banks. Bulletin of the NBU. 2005. №. 10. P. 7–11.

77. Dmitrov A. C., Goncharova K., Merenkov A. V. Modeling the operational risk assessment of a commercial bank : monograph.; Under the Society. Ed. S. A. Dmitrova. Sumy : UBS NBU, 2010. 264 p.

78. Magnusson T., Prasad A. Guidance for Operational Risk Management in Government Debt Management. URL: http://treasury.worldbank.org/bdm/pdf/Guidance_OperationalRiskManagement_Mar2010_Magnusson.pdf

79. Khmelyarchuk M., Demko I., Kozmuk N., Balueva O., Balabash O. The role of entrepreneurship in strategic management of the tourism industry. Journal of Entrepreneurship Education 2019. Volume 22. Issue 2. URL: <https://www.abacademies.org/articles/The-roleof-entrepreneurship-in-strategic-management1528-2651-22-2-320.pdf>

80. Kaplan R. S., Mikes A. Managing risks: A new framework. Harvard business review. 2012. Vol. 90. No.6. P. 48-60.

81. Semenysheva, N.V. (2013). Bukhholderskyi oblik i finansova zvitnist : problemy harmonizatsii z MSFZ [Accounting and financial reporting: problems of harmonization with IFRS]. Visnyk Sumskoho natsionalnoho ahrarnoho universytetu. Serii: Finansy i kredyt, 2, 138–144.

82. TRADING ECONOMICS. URL: <https://ru.tradingeconomics.com/commodity/soybeans>